

2020

Pilar 3

Risiko- og kapitalstyring

Offentliggjøring av finansiell informasjon

INNHALDSFORTEGNELSE

1 INNLEDNING	3	7 LIKVIDITETS- OG FINANSIERINGSRISIKO	37
2 SPAREBANK 1 NORD-NORGE-KONSERNET	4	7.1 Om likviditets- og finansieringsrisiko	37
2.1 Forretningsstrategi	4	7.2 Styring og kontroll	37
2.2 SpareBank 1-alliansen	5	7.3 Risikoeksponering	37
2.3 Hovedtrekk og viktige hendelser i 2020	5	8 OPERASJONELL RISIKO	39
2.4 Organisasjonskart og selskapsstruktur	7	8.1 Om operasjonell risiko	39
3 KAPITALDEKNING	8	8.2 Styring og kontroll	39
3.1 Generelt	8	8.3 Kapitalkrav	39
3.2 Ansvarlig kapital	8	9 ANDRE RISIKOTYPER	40
3.3 Beregningsgrunnlag	10	9.1 Eierrisiko	40
3.4 Kapitalmål	11	9.2 Forretningsrisiko (inkludert strategisk risiko)	40
3.5 Rapportert kapitaldekning	11	9.3 Omdømmerisiko	40
3.6 Uvektet kjernekapitalandel	12	9.4 Klimarisiko	40
4 RISIKOSTYRING	13	9.5 Øvrige risikotyper	41
4.1 Overordnet	13	FORKORTELSER OG BEGREPSFORKLARINGER	42
4.2 Rammeverket for styring og kontroll	14		
5 KREDITTRISIKO	20		
5.1 Om kredittrisiko	20		
5.2 Styring og kontroll	20		
5.3 Risikoeksponering	22		
5.4 Mislighold og nedskrivninger	24		
5.5 IRB-metoden	27		
5.6 Standardmetoden	32		
5.7 Kapitalkrav for kredittrisiko	33		
5.8 Motpartsrisiko for derivater	34		
6 MARKEDSRISIKO	35		
6.1 Om markedsrisiko	35		
6.2 Styring og kontroll	35		
6.3 Risikoeksponering	35		

1 INNLEDNING

Dette dokumentet gir en beskrivelse av risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 Nord Norge. Rapporten beskriver sentrale risikoområder, og gjør rede for hvordan risikoene måles, kontrolleres og styres i konsernet.

Gjeldende kapitalkravsregelverk, Basel III, består av tre pilarer. *Pilar 1* definerer hvordan kapitalkravet beregnes, og hvilke betingelser som gjelder for oppfyllelse av kravene. *Pilar 2* beskriver konsernets ansvar for å vurdere andre risikotyper enn de som det beregnes kapitalkrav for under pilar 1, samt tilsynsmessig oppfølging. *Pilar 3* omfatter kravene til offentliggjøring av finansiell informasjon.

Det foreligger omfattende regulatoriske krav knyttet til offentliggjøring av finansiell informasjon (pilar 3). *Kvalitativ* overordnet informasjon om risiko- og kapitalstyring skal offentliggjøres årlig. *Kvantitativ* informasjon om kapitalkrav, risikoeksponeringer og annen kvantitativ informasjon om egne modeller skal offentliggjøres hyppigere dersom foretaket vurderer dette som nødvendig. SpareBank 1 Nord-Norge sin pilar 3-rapportering for 2020 består av:

1. Ett dokument med *kvalitativ* overordnet informasjon om risiko- og kapitalstyring (dette dokumentet).
2. Ett dokument med utfyllende *kvantitativ* informasjon (vedlegg til dette dokumentet).

Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin. Offentliggjøringen skal gi markedsaktørene mulighet til å vurdere foretakenes risikoprofil, kapitalisering og styring og kontroll av risiko. Utbredt bruk av egne systemer og metoder for beregning av kapitalkrav, samt for styring og kontroll av risiko gjør det vanskeligere å sammenligne bankenes risikoprofil. Kravene til standardisert Pilar 3-rapportering har derfor til hensikt å bedre sammenlignbarhet og sammenheng i informasjonen som offentliggjøres.

2 SPAREBANK 1 NORD-NORGE-KONSERNET

2.1 FORRETNINGSSTRATEGI

GENERELT

Forretningsstrategien er, sammen med *risikostategien* konsernets øverste styrende dokument. Forretningsstrategien består av følgende elementer:

- Strategisk kompass
- Strategiske initiativer
- Taktiske mål

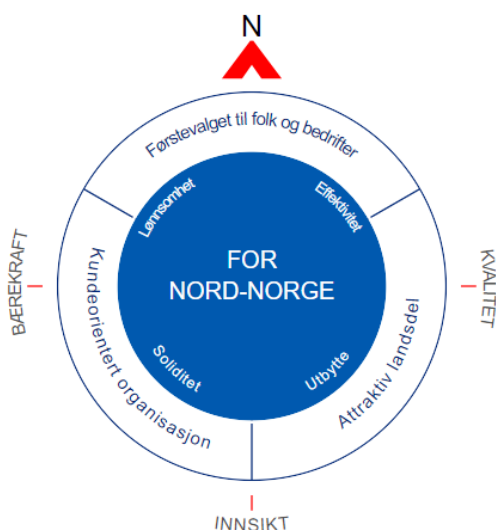
Forretningsstrategien skal:

- Bidra til å skape en forståelse av, og operasjonalisere visjonen «For Nord-Norge».
- Sikre måloppnåelse av finansielle og strategiske mål.
- Være relevant og bygges rundt forståelse av kundenes behov og forventninger.
- Være handlingsorientert, spesifikk og målbar.
- Hjelp oss til å ta ut det fulle potensialet av vår posisjon – og vår forretningsmodell.

STRATEGISK KOMPASS

Det strategiske kompasset beskriver konsernets visjon, misjon, finansielle mål, strategiske mål og strategiske prinsipper.

Figur 1 - Det strategiske kompasset i forretningsstrategien

Visjon

- For Nord-Norge.

Misjon

- Bedre enn noen andre skal vi forstå og gjøre det som er viktig for folk og næringsliv i Nord-Norge.

Finansielle mål

- **Lønnsomhet:** Vi skal levere en egenkapitalavkastning på linje med de beste av sammenlignbare finanskonsern.
- **Effektivitet:** Kostnadsprosenten skal være under 40 prosent.
- **Soliditet:** Ren kjernekapitaldekning skal være minimum ett prosentpoeng over det til enhver tid gjeldende regulatoriske minstekrav.
- **Utbytte:** Vi skal ha en utbyttegrad på minimum 50 prosent.

Strategiske mål

- Førstevalget til folk og bedrifter.
- Kundeorientert organisasjon.
- Bidra til at Nord-Norge er en attraktiv landsdel.

Strategiske prinsipper

- Bærekraft
- Innsikt
- Kvalitet

Se årsrapport 2020 for nærmere beskrivelse av konsernets forretningsstrategi.

2.2 SPAREBANK 1-ALLIANSEN

SpareBank 1-alliansen er et bank- og produktsamarbeid der SpareBank 1-bankene i Norge samarbeider gjennom de felleseide selskapene SpareBank 1 Gruppen og SpareBank 1 Utvikling, samt en rekke produkt-selskaper¹.

SpareBank 1 Nord-Norge er et selvstendig finans-konsern i SpareBank 1-alliansen. SpareBank 1-alliansens formål er å anskaffe og levere konkurransedyktige finansielle tjenester og produkter, og oppnå stordriftsfordeler i form av lavere kostnader og/eller høyere kvalitet. Slik bidrar alliansen til at privatpersoner og bedrifter kan tilbys både dyktighet, lokal forankring og en enklere bankhverdag. Alliansen skal også bidra til å sikre bankenes verdiskaping, til fordel for egen region og bankens eiere.

2.3 HOVEDTREKK OG VIKTIGE HENDELSER I 2020

MAKROØKONOMI

Nordnorsk økonomi har over flere år hatt høyere vekst enn resten av landet. Det er indikasjoner på at de negative konsekvensene av Covid-19 foreløpig er mindre i Nord-Norge enn i landet for øvrig. Dette kan delvis forklares av at landsdelen har en høy andel offentlige ansatte som ikke er blitt permittert eller sagt opp. Landsdelen har også en betydelig eksport-virksomhet, og etterspørselen er opprettholdt som følge av lav kronekurs. Videre har myndighetene iverksatt en rekke økonomiske tiltak for å motvirke effektene av Covid-19.

Enkelte næringer har derimot blitt kraftig påvirket av Covid-19. Dette gjelder særlig reiselivsnæringen og relaterte bransjer (hotell, restauranter, kafé mv.).

Se årsrapport 2020 for nærmere beskrivelse.

BANKSAMARBEID MED HELGELAND SPAREBANK

SpareBank 1 Nord-Norge inngikk i 2020 et fremtidsrettet banksamarbeid sammen med Helgeland Sparebank. Avtalen innebærer at Helgeland Sparebank overtar deler av SpareBank 1 Nord-Norges kundeportefølje på

Helgeland, og Sparebank 1 Nord-Norge blir 19,99 % eier av Helgeland Sparebank. Transaksjonen er forventet gjennomført i 4. kvartal 2021.

NEDSTENGING AV FILIALER

SpareBank 1 Nord-Norge offentliggjorde i september 2020 informasjon om nedleggelsen av 16 kontorer/filialer fra og med 2021. Beslutningsgrunnlaget var et omfattende analysearbeid som viste en betydelig reduksjon i antallet fysiske kundebesøk de siste årene, samtidig med at kundene ønsker større grad av digital samhandling.

GRØNT PRODUKTRAMMEVERK

Fokuset på bærekraft og grønn omstilling er stadig økende, og i 2020 lanserte konsernet et grønt produktrammeverk. Dette tar utgangspunkt i viktige nordnorske næringer som sjømat, eiendom, fornybar energi, og landbruk, og muliggjør kvalifiseringen av «grønne» lån og «grønn» kapital.

REGULATORISKE RAMMEBETINGELSER

ENDRINGER

Endringstakten i regulatoriske krav er høy, og forventes å vedvare fremover. Sentrale endringer i 2020 og varslede regelverksendring i kommende år kan kort oppsummeres til:

Kapital/soliditet

1. Systemrisikobufferkravet økt fra 3,0 % til 4,5 % fra 31. desember 2020.
2. Midlertidige minstekrav for gjennomsnittlig risikovekter på boliglån og næringseiendoms-lån, på henholdsvis 20 % og 35 %, ble implementert fra 31. desember 2020.
3. Motsyklisk kapitalbuffer økte fra 2,0 % til 2,5 % fra 31. desember 2019. Som følge av Covid-19 ble denne redusert fra 2,5 % til 1 % fra og med 13. mars 2020.
4. Finanstillsynet har fastsatt minstekrav til MREL for Sparebank1 Nord-Norge. Gjeldende fra 1. januar 2021.
5. CRR2/CRD5/BRRD2 forventes implementert i 2021.

¹ <https://www.sparebank1.no/nb/bank/om-oss/om-banken/om-sparebank-1-alliansen.html>

6. Slutføring av Basel III forventes innført i 2023.

Likviditet og finansiering

1. NSFR minstekrav (100 %): Forventes implementert i 2021 som del av CRR2/CRD5/BRRD2.
2. Arbeidet med referanserentereformer og alternative referanserenter er fortsatt pågående.

Kreditt

1. Boliglånsforskriften og forbrukslånforskriften er slått sammen til ny utlånsforskrift, med virkning fra 1. januar 2021.
2. Nye retningslinjer for innvilgning og overvåking av lån publisert av EBA (EBA GL/2020/06). Trer i kraft 1. juli 2021.
3. Ny misligholdsdefinisjon (EBA GL/2016/07) er gjeldende fra 1. januar 2021.
4. Flere retningslinjer fra EBA (GL og CP) på IRB-området som er gjeldende fra 2022.

Andre områder

1. Ny finansavtalelov: Vedtatt av Stortinget i 2020. Forventet implementeringstidspunkt er 1. juli 2021 eller 1. januar 2022.
2. Finanstilsynet har i 2020 publisert et nytt rundskriv knyttet til utkontraktering.

STYRING OG KONTROLL

Konsernet identifiserer, vurderer og tilpasser seg regulatoriske endringer løpende. Dette for å sikre både:

1. Etterlevelse av de regulatoriske kravene.
2. Håndtering av forretningsmessige implikasjoner.

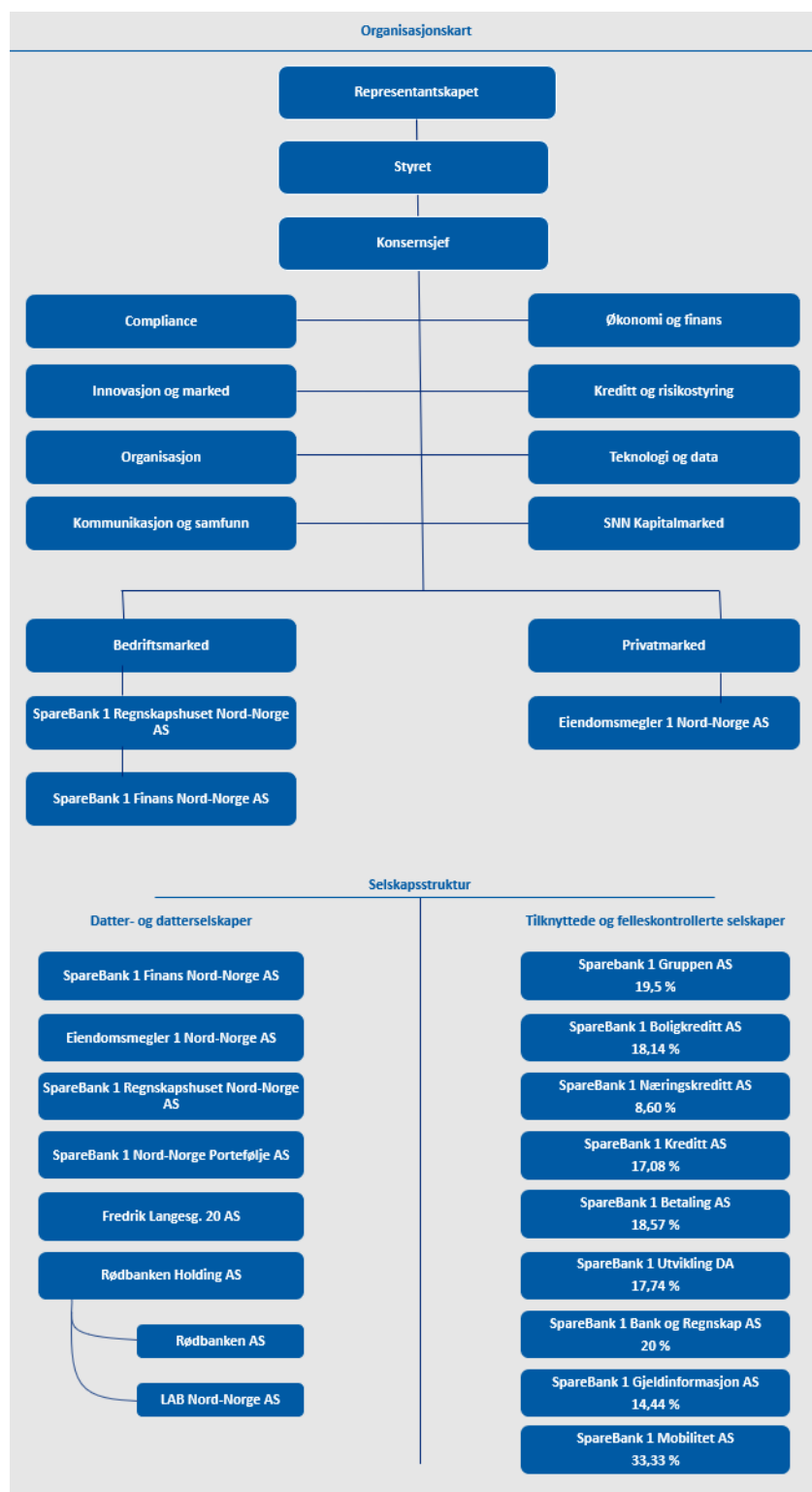
Konsernet har etablert tett oppfølging av regulatoriske endringer gjennom blant annet:

1. Etablering av compliancekomité.
2. Samarbeid på tvers av SpareBank 1-bankene.
3. Kvartalsvis rapportering til styret («Risikorapport» og «Compliancerapport») knyttet til regulatoriske endringer, herunder innhold, tidslinje for iverksettelse og implikasjoner, samt etterlevelse.
4. Årlig rapportering til styret (ICAAP/ILAAP, heretter kun ICAAP) knyttet til regulatoriske endringer, herunder innhold, tidslinje for iverksettelse og implikasjoner, samt etterlevelse.

2.4 ORGANISASJONSKART OG SELSKAPSSTRUKTUR

Figuren nedenfor viser organisasjonskart og selskapsstruktur for konsernet per 31.12.2020.

Figur 2 - Organisasjonskart og selskapsstruktur per 31.12.2020

3 KAPITALDEKNING

3.1 GENERELT

Kapitalkravsregelverket (CRR/CRD IV) krever at finansinstitusjoner og verdipapirforetak skal ha en kapitalbuffer av tilstrekkelig størrelse i form av ansvarlig kapital for å møte uventede tap. Formålet med regelverket er å bidra til å underbygge den finansielle stabiliteten gjennom å sikre soliditeten i foretakene. Dette oppnås gjennom:

1. Et risikosensitivt kapitalkrav.
2. Risikostyring og internkontroll.
3. Tilsynsoppfølging.
4. Mer informasjon til markedet.

Et sentralt element i kapitalkravsregelverket er *kapitaldekning*. Kapitaldekning er uttrykt på følgende måte:

$$\text{Kapitaldekning} = \frac{\text{Ansvarlig kapital}}{\text{Beregningsgrunnlag}}$$

(Kjernekapital + tilleggskapital)
(Kredittrisiko + markedsrisiko + op.risk)

Telleren i brøken, *ansvarlig kapital*, representerer, forenklet forklart, foretakets egenkapital. Nevneren i brøken, *beregningsgrunnlaget*, er en risikovektet sum av eiendelene i balansen og poster utenom balansen. Risikovekting skal gjenspeile beregnet risiko knyttet til hver enkelt eksponering.

3.2 ANSVARLIG KAPITAL

PILAR 1 MINSTEKRAV

Pilar 1-bestemmelsene omfatter minstekrav til ansvarlig kapital, krav til sammensetningen av ansvarlig kapital, samt bestemmelser om hva som skal og ikke skal inngå i størrelsen. Minstekravene til ansvarlig kapital er:

1. Ren kjernekapitaldekning: 4,5 %.
2. Kjernekapitaldekning 6 %.
3. Totalkapitaldekning: 8 %.

Minstekravet til kjernekapitaldekning kan oppfylles av inntil 1,5 % hybridkapital/fondsobligasjoner. Minstekravet til totalkapitaldekning kan oppfylles av inntil 2 % tilleggskapital (ansvarlig lånekapital).

BUFFERKRAV

Kapitalkravsregelverket stiller videre krav om kapitalbuffer utover minstekravene til ansvarlig kapital etter pilar 1. Kapitalbufferen er fordelt på tre komponenter:

1. *Bevaringsbuffer*: Konstant nivå over tid.
2. *Systemrisikobuffer*: Konstant nivå over tid, men kan endres i særskilte tilfeller (ref. endringer i 2020).
3. *Motsyklisk kapitalbuffer*: Nivået avhenger av konjunktorene.

Kravet til *bevaringsbufferen* er 2,5 % av beregningsgrunnlaget, og skal dekke tap og forhindre at kapitalen faller under minstekravet til ansvarlig kapital i sterke nedgangskonjunkturer. Fra utgangen av 2020 økte systemrisikobufferen fra 3 % til 4,5 %, men med differensierte satser.

- Engasjementer i Norge: 4,5 %.
- Engasjementer i andre EØS-stater som har fastsatt systemrisikobuffer:
 - Gjeldende systemrisikobuffer i vedkommende stat, såfremt kravet er rettet mot systemrisiko i staten og gjelder for alle foretak.
 - Hvis det er fastsatt et annet systemrisikobufferkrav enn ovennevnte er systemrisikobufferen 0 %.
 - Engasjementer i andre EØS-stater som ikke har fastsatt systemrisikobuffer: 0 %.

Den reelle foretaksspesifikke systemrisikobufferen som beregnes på differensierte satser er per 4. kvartal 4,4 % av beregningsgrunnlaget, og har som formål å sikre bankene mot systemrisiko.

Motsyklisk kapitalbuffer skal sikre bankene når risikoen i det finansielle systemet øker, typisk ved høy kredittvekst som bygger opp ubalanser. Kravet til motsyklisk kapitalbuffer kan ligge mellom 0 og 2,5 prosent av beregningsgrunnlaget, avhengig av konjunktoren. Kravet til motsyklisk kapitalbuffer ble økt fra 2,0 % til 2,5 % fra 31.12.2019. Som følge av Covid-19 ble kravet redusert fra 2,5 % til 1 % i mars 2020. Konsernets foretaksspesifikke motsyklisk kapitalbuffer beregnes på differensierte satser, og utgjør reelt 1 % for konsernet per 31.12.20.

I tillegg til ovennevnte buffere kan systemviktige foretak pålegges en tilleggbuffer (SIFI-buffer) på inntil 2 %.

SpareBank 1 Nord-Norge er per 31.12.2020 ikke definert som systemviktig av Finansdepartementet².

Ved utgangen av 2020 var samlet reelt bufferkrav til SpareBank 1 Nord-Norge på 7,9 prosent. Bufferkravene skal dekkes med ren kjernekapital.

PILAR 2

Pilar 2-bestemmelsene omfatter vurderingen av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging. Pilar 2 stiller krav til forsvarlig virksomhetsstyring, er foretaksspesifikt, og skal fange opp kapitalbehov som ikke, eller bare delvis, er dekket av pilar 1-kravet.

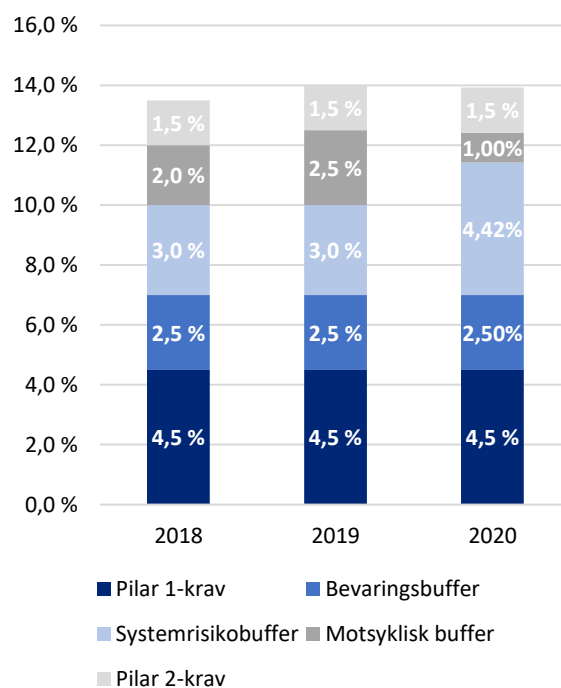
Under pilar 2 skal foretakene ha en prosess for å vurdere sin samlede risikoeksponering og det tilhørende kapitalbehovet, og ha en strategi for å opprettholde et tilstrekkelig kapitalnivå. Dette omtales som ICAAP. Prosessen omfatter en samlet vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov i konsernet. Vurderingen gjennomføres årlig. Banken benytter både kvantitative modeller og kvalitative vurderinger i dette arbeidet. I tillegg gir stresstester og sensitivitetsanalyser på sentrale nøkkeltall viktige føringer på endelige vurderinger.

Foretakenes interne vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov (ICAAP) danner grunnlaget for Finanstilsynets vurderinger (SREP). For å øke transparensen på området publiserer Finanstilsynet pilar 2-kravene for den enkelte bank. Gjeldende pilar 2-krav for SpareBank 1 Nord-Norge er 1,5 % (2016). Dette er lavere enn sammenlignbare banker. Et oppdatert pilar 2-krav fra Finanstilsynet forventes å foreligge i 2021.

SAMLET REGULATORISK KAPITALKRAV

Figuren nedenfor viser det samlede *regulatoriske kapitalkravet til ren kjernekapitaldekning* for SpareBank 1 Nord-Norge. Dette innbefatter både minstekravet i pilar 1, bufferkravene, samt pilar 2.

Figur 3- Utvikling i samlet reelt krav til ren kjernekapital siste tre år

Kapitalkravene til *kjernekapitaldekning* og *totalkapitaldekning* er henholdsvis 1,5% og 3,5% høyere enn kravet til *ren kjernekapitaldekning*.

² <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ingen-endringer-i-kriteriene-for-identifisering-av-systemviktige-banker/id2646014/>

3.3 BEREGNINGSGRUNNLAG

KREDITTRISIKO

Pilar 1-bestemmelsene omfatter krav til metoder for å beregne størrelsen på beregningsgrunnlaget.

Beregningsgrunnlaget for *kredittrisiko* fastsettes etter to metoder:

1. Standardmetoden (SA)
2. Interne målemetoder (IRB)

SpareBank 1 Nord-Norge er hovedsakelig eksponert mot kredittrisiko gjennom utlån til person- og bedriftsmarkedet, og benytter for disse utlånene hovedsakelig *avansert IRB-metode (AIRB)* for beregning av kapitalkrav. Bruk av interne målemetoder innebærer at beregningsgrunnlaget beregnes etter konsernets interne risikovurderinger. Kapitalkravet vil således i større grad samsvare med den opplevde risikoen i de underliggende porteføljer, og er derfor mer risikosensitivt enn ved bruk av standardmetoden. Videre er konsernet underlagt særnorske regler i forbindelse med regulatoriske kapitalkravsregninger for boliglån. Det vises til kapittel 5 om kredittmodeller for nærmere beskrivelse av disse reguleringene.

Kredittrisiko inkluderer også *kapitalkrav for verdipapirer*. Disse eksponeringene er knyttet til konsernets likviditetsportefølje, handelsportefølje, samt motpartseksponeringer tilknyttet derivater. Likviditetsporteføljen, som utgjør hoveddelen av nevnte eksponeringer, består hovedsakelig av obligasjoner og sertifikater som kvalifiserer for låneadgang i Norges Bank, og er verdipapirer med lav risiko. Banken benytter *standardmetoden* for beregning av kapitalkrav for denne porteføljen.

For beregning av kapitalkrav tilknyttet derivater benytter banken *markedsverdimetoden*.

MARKEDSRISIKO

For beregning av kapitalkrav for markedsrisiko knyttet til handelsporteføljen (aksjer og rentebærende instrumenter) benytter banken *standardmetoden*.

OPERASJONELL RISIKO

Kapitalkravet for operasjonell risiko kan beregnes etter basismetoden, sjablongmetoden eller AMA-metoden. Morbanken benytter på dette området sjablongmetoden, noe som krever kontroll- og styringssystemer for operasjonell risiko som er en integrert del av bankenes risikostyring.

Figur 4 - Alternative metoder for beregning av beregningsgrunnlaget

Kredittrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetoden	Standardmetoden	Basismetoden
Grunnleggende IRB-metode*	Interne modeller*	Sjablongmetoden*
Avansert IRB-metode*		AMA-metoden*

* Metodene krever godkjenning av Finanstilsynet

3.4 KAPITALMÅL

SpareBank 1 Nord-Norge skal til enhver tid være ubestridt solid, samt tilfredsstillende de regulatoriske minstekrav til kapitaldekning. Konsernet har et mål for ren kjernekapitaldekning på ett prosentpoeng over regulatorisk minstekrav. Dette medfører en målsatt ren kjernekapitaldekning ved utløpet av 2020 på 15 % (generisk nivå, ikke korrigert for differensiert systemrisikobuffer og motsyklisk kapitalbuffer).

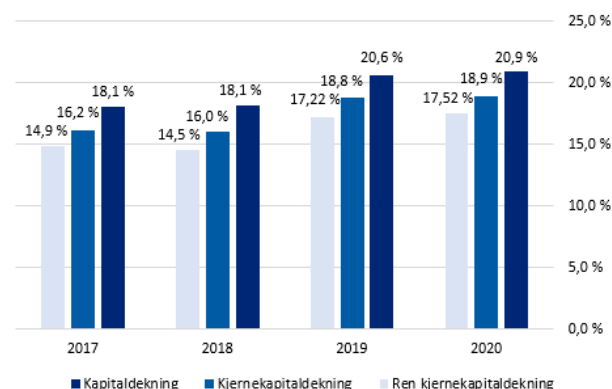
3.5 RAPPORTERT KAPITALDEKNING

Figuren og tabellen nedenfor viser utviklingen i rapportert kapitaldekning de siste årene.

Konsernets rene kjernekapital er økt med 547 MNOK (0,3 p.p.) fra 2019 til 2020. Totalt beregningsgrunnlag har det siste året økt med ca. 2 MRDNOK.

Tabell 1 - Ansvarlig kapital i SpareBank 1 Nord-Norge, Konsern.

Figur 5 - Utvikling i kapitaldekning 2017-2020

Beløp i millioner kroner (MNOK)	2020	2019
Ansvarlig kapital		
Ren kjernekapital	12 019	11 472
Hybridkapital	972	1 024
Tilleggskapital	1 375	1 230
Sum ansvarlig kapital	14 366	13 726
Risikovektet beregningsgrunnlag		
Kreditrisiko	60 782	59 120
Markedsrisiko	80	178
Operasjonell risiko	6 657	6303
Svekket kredittverdighet hos motpart (CVA-risiko)	1 069	1 008
Tillegg for Basel 1-gulv	-	-
Sum risikovektet beregningsgrunnlag	68 588	66 609
Minimumskrav til ansvarlig kapital	5 487	5 329
Kapitaldekning		
Ren kjernekapitaldekning	17,5 %	17,2 %
Annen godkjent kjernekapital (AT1)	1,4 %	1,5 %
Tilleggskapital (T2)	2,0 %	1,8 %
Totalkapitaldekning	20,9 %	20,6 %

3.6 UVEKTET KJERNEKAPITALANDEL

Uvektet kjernekapitalandel (leverage ratio) er et supplerende kapitalkrav som stiller krav til kjernekapital som andel av eksponeringer før risikovekting. Eksponeringsmålet (nevneren) består av eiendeler og utenom-balanseposter, beregnet uten risikovekting. For utenom-balanseposter gjelder samme konverteringsfaktor som i standardmetoden for kapitaldekningsberegning, men med minimum konverteringsfaktor på 10 %.

$$Uvektet\ kjernekapitalandel = \frac{Kapitalmål}{Eksponeringsmål}$$

Regulatorisk minstekrav til uvektet kjernekapitalandel er 3 %, i tillegg til et bufferkrav på 2 %. Det totale kravet til konsernet er 5 %. SpareBank 1 Nord-Norges uvektede kjernekapitalandel var per 31.12.2020 på 7,6 %.

4 RISIKOSTYRING

4.1 OVERORDNET

Risikostyring, kapitalstyring og internkontroll er nøkkelområder innenfor finansiell virksomhet. Styring og kontroll av risiko er et strategisk virkemiddel for å øke verdiskapingen i SpareBank 1 Nord-Norge.

SpareBank 1 Nord-Norge har gjennom flere år, både i egen regi og gjennom SpareBank 1-samarbeidet, lagt ned store ressurser i å utvikle effektive risikostyringsprosesser for å identifisere, måle og styre risiko.

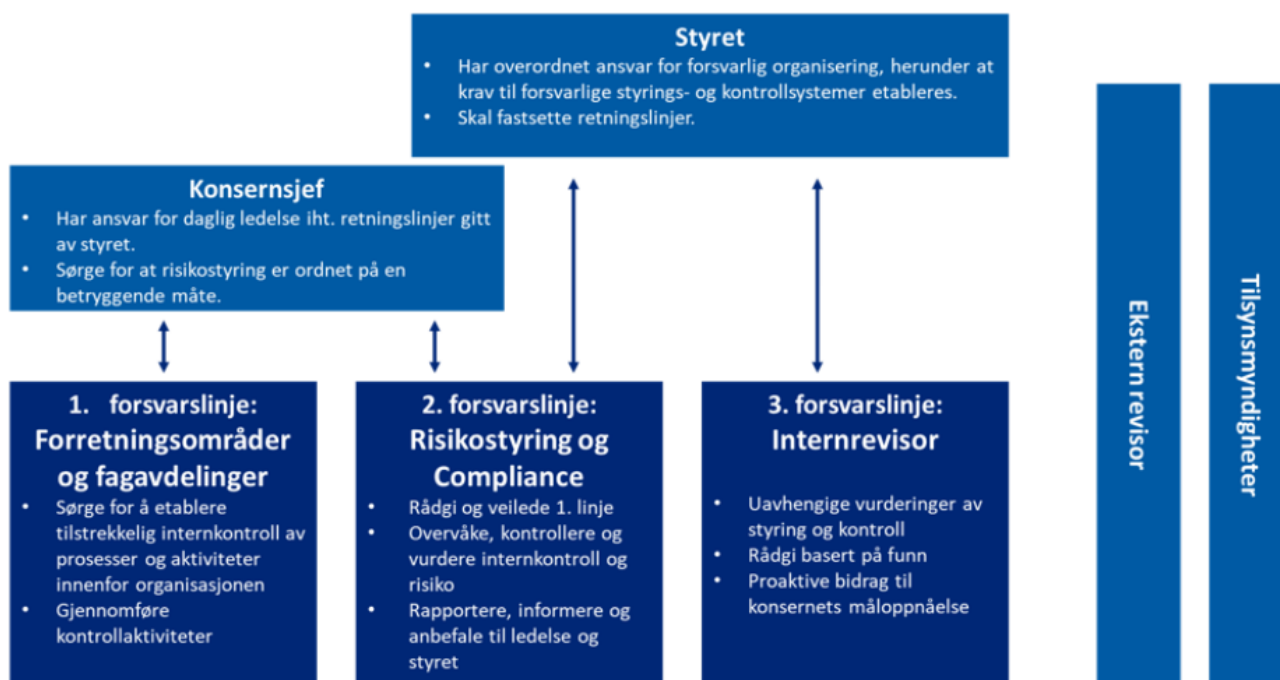
Konsernets kontroll- og styringsmodell ivaretar organisatoriske krav til uavhengighet, hvor ansvar og roller i den daglige risikostyringen er vektlagt spesielt. Det er etablert en modell med tre forsvarslinjer (se figur nedenfor).

Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 Nord-Norge skal støtte opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og den skal samtidig sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

1. En god risikokultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risiko- og kapitalstyring.
2. En god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen.
3. I størst mulig grad å prise produkter i tråd med den underliggende risikoen.
4. Å tilstrebe en optimal kapitalanvendelse innenfor vedtatte forretningsstrategi.
5. Å utnytte synergi- og diversifiseringseffekter.
6. Å unngå at enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad.

Alle ledere er ansvarlige for til enhver tid å ha innsikt i risikobildet innenfor sitt eget forretnings- og/eller fagområde.

Figur 5 - Ansvarsinndeling i risikostyringsprosessen

4.2 RAMMEVERKET FOR STYRING OG KONTROLL

OVERORDNET

Det er etablert et omfattende rammeverk for styring og kontroll av konsernets risikoeksponering. Dette omfatter både enkeltrisikoer og den samlede risikoeksponeringen, og innbefatter:

1. Organisering og ansvarsforhold
2. Styrende dokumenter
3. Organisasjonskultur
4. Systemstøtte og målemetoder
5. Overvåking og rapportering

ORGANISERING OG ANSVARSFORHOLD

AVDELINGER

Avdeling for risikostyring er organisert uavhengig av forretningsenhetene og rapporterer direkte til konsernsjef. CRO (Konserndirektør Kreditt og Risikostyring) kan også rapportere direkte til styret dersom situasjonen skulle kreve det. Avdeling for risikostyring har ansvaret for å sette retning for, rapportere og følge opp alle risikoer som konsernet står overfor. Dette innbefatter blant annet rammeverket for risiko- og kapitalstyring, inkludert risikomodeller og risikostyringssystemer. Avdeling for risikostyring arbeider tett sammen med øvrige fagavdelinger og forretningssiden, men uten at uavhengigheten utfordres. Det er etablert formelle arenaer hvor avdeling for risikostyring og forretningsområdene møtes for å diskutere risikorelaterte problemstillinger. I tillegg til de formelle arenaene baserer konsernet seg i stor grad på samhandling mellom fagavdelingene og forretningssiden for å løse aktuelle problemstillinger.

Complianceavdelingen er organisert uavhengig av forretningsenhetene. Avdelingen har ansvar for å kontrollere og vurdere etterlevelse av regulatoriske krav og interne retningslinjer og om organisasjonens retningslinjer og prosesser for håndtering av compliancerisiko er tilstrekkelig effektive. Avdelingen skal bistå konsernsjefen, konsernledelsen og andre ledere i forretningsenhetene med råd og veiledning knyttet til tiltak for å redusere risiko for manglende etterlevelse. Avdelingen skal også vurdere

compliancerisiko ved gjennomføring av nye strategier, vesentlige organisatoriske endringer, og utvikling av nye produkter og tjenester.

Kredittavdelingen er konsernets sentrale avdeling innenfor kredittområdet, med ansvar for utarbeidelse og forvaltning av policy, retningslinjer og rutiner, operativ styring og oppfølging av konsernets kredittvirksomhet og kredittrisikohåndtering. Avdelingen har en frittstående rolle sett mot forretningsområdene.

Internrevisjonen overvåker at risikostyringsprosessen er målrettet, effektiv og fungerer som forutsatt. Internrevisjonen rapporterer til styret. Internrevisjonens rapporter og anbefalinger om forbedringer skal følges opp av organisasjonen.

Ekstern revisor sin hovedoppgave er å vurdere hvorvidt konsernets årsregnskap er avgitt i samsvar med regulatoriske krav. Videre skal ekstern revisor vurdere om formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte og med forsvarlig kontroll.

ORGANER, KOMITEER OG UTVALG

Styret har ansvaret for å vedta avkastningsmål, risikovilje, samt overordnede rammeverk for risiko- og kapitalstyring inkludert IRB-systemet og risikomodeller generelt. Styret er videre ansvarlig for å vedta blant annet risikorammer og fullmakter, ICAAP, validering av IRB-systemet og gjenopprettingsplan, med tilhørende vurderinger av forsvarlig soliditet og likviditet sett mot konsernets risikovilje og regulatoriske krav.

Styrets risikoutvalg er et forberedende og rådgivende arbeidsutvalg med det formål og foreta mer grundige vurderinger av utpekte saksområder. Risikoutvalget skal følge opp konsernets risikoeksponering og rammeverk for risiko- og kapitalstyring.

Styrets revisjonsutvalg er et forberedende og rådgivende arbeidsutvalg med det formål og foreta mer grundige vurderinger av utpekte saksområder. Revisjonsutvalget skal overvåke at konsernet har en uavhengig og effektiv ekstern revisor og en tilfredsstillende regnskapsrapportering i samsvar med regulatoriske krav.

Styrets risikoutvalg og revisjonsutvalg kan iverksette de undersøkelser det finner nødvendig for å dekke sine oppgaver, herunder innhente eksterne råd og bistand. Styrets ansvar og det enkelte styremedlems ansvar endres ikke som følge av risikoutvalgets virksomhet.

Styrets godtgjørelsesutvalg skal forberede styresaker som vedrører godtgjørelsesordninger og foreslå eventuelle endringer i disse. I SpareBank 1 Nord-Norge består godtgjørelsesutvalget av styrets leder og to øvrige medlemmer, og er uavhengig av ledende ansatte. Konsernet innordner sin praksis i henhold til regulatoriske krav. Godtgjørelsesutvalgets mandat oppfyller disse bestemmelsene.

Styringsforum for risiko- og kapitalstyring (RIKAP) skal bidra til å sikre god og tverrfaglig behandling av kapital-, likviditet- og balanserelaterte spørsmål og problemstillinger. Videre skal RIKAP sikre at virksomheten styres innenfor vedtatte risikorammer og styringsmål, og foreslå korrigerende tiltak ved behov. RIKAP skal blant annet behandle valideringen av, og endringer i IRB-systemet, risikostrategi, kapitalstrategi, likviditetsstrategi og strategi for markedsrisiko, ICAAP og gjenopprettingsplan. RIKAP er bredt sammensatt med ledende ansatte fra relevante fag- og forretningsmiljøer.

Kredittutvalgene har ansvaret for å avgi en uavhengig innstilling til fullmaktshaver. Kredittutvalgene foretar i innstillingen en vurdering av låne- og kredittsøknadene i henhold til gjeldende risikostrategi og kredittrammeverk. Kredittutvalgene legger spesiell vekt på å avdekke risiko i tilknytning til den enkelte søknad og foretar en egen selvstendig vurdering av kredittrisiko.

Compliancekomiteen skal gi råd om tilpasninger for å sikre at konsernet på et tidlig stadium identifiserer endringer i regulatoriske forhold som kan påvirke virksomhetens grad av etterlevelse og måloppnåelse. Komiteen er bredt sammensatt av ansatte fra relevante fag- og forretningsmiljøer.

PERSONER

Konsernsjef (CEO) har det overordnede ansvaret for at det implementeres effektive risikostyringssystemer i konsernet, og at risikoeksponeringen overvåkes. Konsernsjef er også ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Konserndirektør Kreditt og Risikostyring (CRO) har det operasjonelle ansvaret for at det etableres et rammeverk for styring og kontroll som ivaretar både regulatoriske krav og interne målsettinger. CRO er videre deltaker i de periodevise oppfølgingsmøtene med divisjonene. I driftsoppfølgingen gjennomgås status, markedsplaner og tiltak knyttet til strategisk måloppnåelse. I tillegg er CRO deltaker, og ivaretar

avdeling for risikostyring sine vurderinger, i styremøtene.

Ledere av forretnings- og støtteområdene og ansatte har ansvaret for den daglige risikostyringen innenfor sitt ansvarsområde. De skal til enhver tid påse at risikostyringen og risikoeksponeringen er innenfor de rammer og overordnede styringsprinsipper som er besluttet og implementert.

STYRENDE DOKUMENTER

Alle styrende dokumenter skal understøtte konsernets visjon og strategiske mål, og samtidig overholde konsernets etiske regelverk. Det er i det følgende gitt en nærmere beskrivelse av sentrale styrende dokumenter (ikke uttømmende).

Risikostrategien definerer hvilken risiko konsernet er villig til å ta for å nå sine strategiske mål, samt hvordan risikoen skal styres og følges opp. Konsernets risikoevne og risikovilje fremkommer i risikostrategien. Risikostrategien omhandler alle de mest sentrale risikoområdene som konsernet er eksponert for, og setter retning for styrende dokumenter innenfor de ulike risikoområdene (se nedenfor).

Etisk regelverk («SNN-koden») har som formål å skape trygghet for at handlinger som foretas er i tråd med konsernets verdier. Regelverket tydeliggjør etiske normer for forretningspraksis og personlig adferd.

Gjenopprettingsplanen står sentralt i konsernets rammeverk for håndtering av utfordrende situasjoner (soliditet, likviditet, drift mv). Formålet med gjenopprettingsplanen er:

1. Identifisere og vurdere ulike muligheter for å håndtere tiltagende utfordringer i konsernet.
2. Identifisere og vurdere ulike muligheter for å gjenopprette finansiell styrke og levedyktighet i utfordrende situasjoner.
3. Definere hvordan tiltagende utfordringer og utfordrende situasjoner skal håndteres.
4. Sikre at konsernet overlever en alvorlig økonomisk nedgangskonjunktur.

Dette bidrar til å beskytte eiernes verdier og konsernets kreditorer, samt sikrer finansiell stabilitet.

Kredittpolicyer gir generelle bestemmelser om hva og hvem banken finansierer, og særskilte bestemmelser for utvalgte produkter og bransjer.

Porteføljestyling kredittområdet gir nærmere føringer for styring og kontroll av utlånsporteføljen.

Bevilgningsreglementet (kredittområdet) fastsetter prinsipper og kriterier for delegering av beslutningsmyndighet fra styret og fastsetter beslutningsstrukturen med tilhørende beløpsgrenser.

Kapitalstrategien fastsetter konsernets kapitalmål, samt bidrar til å sikre at banken og konsernet kan opprettholde en forsvarlig soliditet på kort og lang sikt. Strategien fastsetter videre konsernets eier- og utbyttepolitikk.

Likviditetsstrategien gir nærmere føringer for styring og kontroll av konsernets likviditet og finansiering.

Strategi for markedsrisiko gir nærmere føringer for styring og kontroll av konsernets markedsrisiko.

Strategi for eierrisiko gir nærmere føringer for styring og kontroll av konsernets eierrisiko.

Policy for operasjonell risiko gir nærmere føringer for styring og kontroll av operasjonell risiko.

Policy for compliancerisiko gir nærmere føringer for styring og kontroll av compliancerisiko.

Policy for hvitvasking og terrorfinansiering gir føringer for konsernets holdninger og sentrale prinsipper knyttet til håndtering av hvitvasking og terrorfinansiering.

Policy for utkontraktering angir handlingsrommet og overordnede betingelser for utkontraktering av tjenester til tredjeparter.

IKT-strategi SNN gir nærmere føringer for hvordan konsernet skal arbeide med, og utnytte kapabiliteter, på IKT-området.

IKT-strategi SpareBank1-alliansen gir de overordnede føringer for styringen av IKT-virksomheten for alle banker og produktselskaper i SpareBank 1-alliansen. Strategien beskriver hovedmål for kommende periode. Strategien skal bidra til at SpareBank 1-alliansens forretningsmessige mål nås, og den skal sikre at de IT-ressurser alliansen disponerer brukes mest mulig effektivt for å levere de tjenester kunder og ansatte ønsker. Strategien skal sikre sammenheng og konsistens mellom forretningsstrategier i alliansesamarbeidet og gjeldende IKT-strategi.

Sikkerhetspolicyens formål er å redusere sårbarheten og å styrke fellesskapet i SpareBank 1-alliansen, ivareta liv

og helse, verdier, informasjon og aktiva på en god måte, og å tilrettelegge for målrettet samhandling innen hele sikkerhetsområdet i SpareBank 1-alliansen, samt effektiv utøvelse av styringsmodellen.

ORGANISASJONSKULTUR

Organisasjonskulturen er grunnmuren i konsernets risiko- og kapitalstyring og omfatter ledelsesfilosofi, lederstil og menneskene i organisasjonen med deres individuelle egenskaper som integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger. En mangelfull organisasjonskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak, og SpareBank 1 Nord-Norge har derfor etablert et tydelig verdigrunnlag og etisk regelverk («SNN-koden») som er kommunisert og gjort kjent i hele organisasjonen. «SNN-koden» setter fokus på holdninger og etikk, og hvordan forretninger med kunder og andre forbindelser utføres i SpareBank 1 Nord-Norge. «SNN-koden» utgjør et viktig element i styring av omdømmerisiko (se eget kapittel).

SYSTEMSTØTTE OG MÅLEMETODER

Konsernet har etablert systemstøtte og målemetoder som skal sikre tilstrekkelig styring og kontroll. Dette innbefatter både strategisk, forretningsmessig operasjonell og risikomessig styring og kontroll. Sentrale systemer i denne sammenheng er virksomhetsstyringssystemet (GPRC), porteføljestylingssystemet (PorTo) og early warning-systemet. Det er overordnet redegjort for disse nedenfor.

VIRKSOMHETSSTYRINGSSYSTEMET (GPRC)

I 2020 har konsernet påstartet et arbeid med å implementere et nytt virksomhetsstyringssystem. Dette skal bidra til å videreutvikle virksomhetsstyringen i konsernet, herunder:

- **G:** Governance
- **P:** Performance management
- **R:** Risk management
- **C:** Compliance management

GPRC-systemet benyttes for å strukturere, effektivisere og dokumentere arbeidet med styring og kontroll av både forretningsmessige og risikomessige forhold.

PORTEFØLJESTYRINGSSYSTEMET (PORTO)

PorTo er konsernets viktigste system for å overvåke og rapportere sentrale risikoparametere knyttet til utlånsporteføljen, herunder:

1. Misligholdssannsynlighet (PD)
2. Tap gitt mislighold (LGD)
3. Eksponering gitt mislighold (EAD)
4. Forventet tap (EL)
5. Uventet tap (UL)
6. Risikojustert avkastning
7. Tapsutsatte engasjementer

Porteføljestyringssystemet gir også oversikt over faktisk migrasjon og grunnlagsdata for validering og stresstesting.

EARLY WARNING

Konsernets early warning-system gir mulighet for løpende oppfølging av sentrale risikodrivere på kredittområdet. Dette er viktige indikatorer for bedre oppfølging av kundene og potensiell misligholdsutvikling. Informasjonen fra early warning-systemet er viktig for å fange opp sentrale utviklingstrekk hos utlånskundene på et tidligst mulig tidspunkt.

OVERVÅKING OG RAPPORTERING

LEDERBEKREFTELSE (ÅRLIG)

Alle ledere i konsernet skal årlig foreta en vurdering av hvordan internkontrollen innenfor deres ansvarsområder er gjennomført. Dette skal gi konsernsjefen og styret et grunnlag for å kontrollere at risikostyringen er forsvarlig ivaretatt. Gjennomføringen av lederbekreftelsen koordineres av avdeling for risikostyring.

Formålet med lederbekreftelsen er:

1. Å kartlegge konsernets styrker og svakheter innen internkontroll og risikostyring, slik at nødvendige forbedringstiltak kan iverksettes.
2. Å etablere grunnlaget for et aktivt engasjement og forståelse rundt internkontroll og risikostyring blant ledere på alle nivåer i konsernet.

Rapporteringen skal brukes aktivt i en lederutviklingsprosess som skaper økt forståelse for viktigheten av god risikostyring og kvalitet.

RISIKORAPPORT (KVARTALSVIS)

Avdeling for risikostyring rapporterer kvartalsvis til ledelsen og styret. Risikorapporten inneholder informasjon om status og utvikling i risikobildet, samlet og fordelt på de ulike risikotypene.

Risikorapporten tar utgangspunkt i risikostrategien, gjenopprettingsplanen og styrende dokumenter for hver enkelt risikotype. Status og utvikling med hensyn til rammeutnyttelse, måloppnåelse og indikatorer rapporteres for hver risikokategori.

COMPLIANCERAPPORT (KVARTALSVIS)

Complianceavdelingen rapporterer kvartalsvis til ledelsen og styret. Compliancerapporten inneholder informasjon om status og utvikling i risikobildet på området.

Compliancerapporten tar utgangspunkt i risikostrategien og compliancepolicyen. Status på og utvikling i etablerte risikorammer og indikatorer rapporteres for hvert definert delområde innenfor compliance.

ICAAP (ÅRLIG)

Konsernet gjennomfører årlig en samlet vurdering av konsernets risikoeksponering og kapitalbehov (ICAAP). Gjennom ICAAP skal konsernet konkludere på følgende spørsmål: «*Er konsernets soliditet, likviditet og finansiering tilstrekkelig sett opp mot den samlede risikoeksponeringen?*»

Ansvar for gjennomføring av ICAAP

ICAAP er *styrets ansvar*. Mer konkret innbefatter dette:

1. Styret har ansvar for å initiere ICAAP-prosessen og kapitalplanleggingen, samt godkjenne utforming og metodevalg.
2. Styret skal forsikre seg om at retningslinjer for kapitalplanlegging og -styring er kommunisert og implementert i hele foretaket. Styret skal yte støtte til og forsikre seg om at retningslinjene følges opp med tilstrekkelig autoritet og ressurser.
3. Styret skal påse at det jevnlig blir forelagt resultatene av ICAAP-prosessen. Rapporteringen skal være formell og skriftlig.

4. Styret har ansvaret for at kapitalplanlegging og styring av kapitalbehov er en integrert del av foretakets samlede risikostyring.

Avdeling for risikostyring er ansvarlig for:

1. Operasjonell gjennomføring og dokumentasjon av ICAAP-prosessen fra start til slutt.
2. Fremleggelse av ICAAP-dokumentasjonen for styret.

Internrevisjonen er ansvarlig for gjennomføring av den uavhengige vurderingen av konsernets ICAAP.

Grunnlaget for gjennomføring av ICAAP

Konsernets ICAAP er en integrert og oppsummerende del av et stort antall aktiviteter, vurderinger og rapportering som foretas gjennom året. Dette innefattar blant annet:

1. Risikorapporter (kvartalsvis)
2. Validering av IRB-systemet (løpende og årlig)
3. Lederbekreftelse (årlig)
4. Prognoser (løpende)
5. Kartlegging av styring og kontroll (årlig)
6. Gjenopprettingsplan (årlig)
7. ICAAP fra tilknyttede selskaper (årlig)

Metodikk for gjennomføring av ICAAP

ICAAP gjennomføres etter en etablert metodikk i henhold til regulatoriske og interne krav.

Startpunktet for gjennomføring av ICAAP er:

1. Vurdering av makroøkonomisk situasjon.
2. Vurdering av regulatoriske rammebetingelser.
3. Vurdering av konsernets risikoeksponering.
4. Vurdering av konsernets styring og kontroll.
5. Vurdering av konsernets finansielle stilling.

Summen av dette danner konsernets nå-situasjon («as is») med tanke på både finansielle og operasjonelle forhold.

Deretter foretas det fremskrivinger av konsernets finansielle situasjon i ulike scenarioer og tidshorisonter, herunder:

1. Forventet finansiell utvikling
2. Nedgangsscenario #1

3. Nedgangsscenario #2

Basert på resultatene i de finansielle fremskrivingene, iverksettes det, i fremskrivingene, *tiltak i henhold til konsernets gjenopprettingsplan* (ref. også nærmere beskrivelse nedenfor).

Basert på denne metodikken og tilhørende vurderinger konkluderes det på om konsernets soliditet, likviditet og finansiering er tilstrekkelig sett opp mot den samlede risikoeksponeringen.

GJENOPPRETTINGSPLAN

INNLEDNING

EU sitt krisehåndteringsdirektiv (direktiv 2014/59/EU, heretter BRRD) omfatter krav om at bankene skal utarbeide gjenopprettingsplaner for å håndtere finansielt stressede situasjoner. Planene skal vedlikeholdes og oppdateres minst årlig, og planene skal godkjennes av styret. BRRD trådte i kraft 01.01.2019.

Et viktig formål med BRRD er å begrense kostnadene for skattebetalerne som følge av krise i et foretak, og unngå at krise i et systemviktig foretak truer finansiell stabilitet. BRRD legger vekt på at aksjonærer og kreditorer må bære sin andel av kostnadene når et foretak er i krise. Innskudd som dekkes av innskuddsgarantiordninger skal normalt skjermes fra tap.

Gjenopprettingsplanen for 2019 ble godkjent av styret i mars 2019. På bakgrunn av dette utarbeidet Finanstilsynet krisetiltaksplan for SpareBank 1 Nord-Norge, tilsvarende som for øvrige store norske banker³. Gjenopprettingsplanen for 2020 ble godkjent av styret i juni 2020.

HOVEDPUNKTENE I GJENOPPRETTINGSPLANEN

Konsernets gjenopprettingsplan er en integrert del av konsernets samlede planverk for krise- og kontinuitetsledelse (krise- og kontinuitetsplan).

Hovedpunktene i gjenopprettingsplanen er:

1. Styring og kontroll
2. Juridisk og operasjonell struktur
3. Gjenopprettingsindikatorer

³

<https://www.finanstilsynet.no/nyhetsarkiv/nyheter/2019/fastsettelse-av-minstekrav-til-summen-av-ansvarlig-kapital-og-konvertibel-gjeld-mrel/>

4. Beredskapstiltak
5. Scenarioer
6. Kommunikasjon

Gjenopprettingsindikatorene er fastsatt på en slik måte at de skal være relevante og dekkende på tvers av ulike scenarioer. *Gjenopprettingsindikatorene* er relatert til:

1. Kapital/soliditet (CET1 mv.)
2. Likviditet og finansiering (LCR mv.)
3. Lønnsomhet (RoE mv.)
4. Eiendelskvalitet (EL mv.)
5. Kapitalmarkedet (Rating mv.)
6. Makroøkonomi (Arbeidsledighet mv.)

Beredskapstiltakene er fastsatt på en slik måte at de skal være relevante og dekkende på tvers av ulike scenarioer. *Beredskapstiltakene* er relatert til:

1. Soliditet
2. Likviditet og finansiering
3. Lønnsomhet

Styring og kontroll er fastsatt på en slik måte at dette skal være relevante og dekkende på tvers av ulike scenarioer. Følgende hovedprinsipper er gjeldende:

1. Håndteringen skal være i tråd med konsernets overordnede planverk for krise- og kontinuitetsledelse skal
2. Styret skal beslutte iverksettelse av gjenopprettingsplanen.
3. CRO og CFO er ansvarlig for identifisering av krisenivå.

5 KREDITTRISIKO

5.1 OM KREDITTRISIKO

Kredittrisiko defineres som risikoen for tap som følge av at kunder eller motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser i henhold til avtale. I et låneforhold består kredittrisiko i at låntaker ikke oppfyller låneavtalen.

Kredittrisiko omfatter også *konsentrasjonsrisiko* og *restrisiko*. *Konsentrasjonsrisiko* er risiko som oppstår ved høy samlet eksponering på en enkelt motpart eller utsteder av sikkerhet. Konsentrasjonsrisikoen kan også være knyttet til motparter med virksomhet innen samme bransje eller geografisk område. *Restrisiko* er risikoen for at sikkerheter det tas hensyn til ved fastsettelse av kapitalkrav for kredittrisiko, er mindre effektive enn forventet. Motpartsrisiko, som oppstår blant annet gjennom derivateksponeringer, behandles også under kredittrisiko.

Kredittrisiko i SpareBank 1 Nord-Norge er i hovedsak knyttet til ordinære utlånsporteføljer i personmarkedet og bedriftsmarkedet i morbank, eierandeler og forretningsmessige aktiviteter i datter- og tilknyttede selskaper, samt likviditetsporteføljen (se også kapittel om markedsrisiko).

5.2 STYRING OG KONTROLL

OVERORDNET

Konsernets risikovilje på området er *lav til moderat*.

Styring av kredittrisiko i konsernet gjennomføres i tråd med kravene og anbefalingene i (ikke uttømmende):

1. CRR/CRD IV-forskriften
2. EBA/GL/2017/11
3. Boliglånsforskriften
4. Forskrift utlånspraksis forbruksfinansiering
5. Finanstilsynets metodikk for risikobasert tilsyn

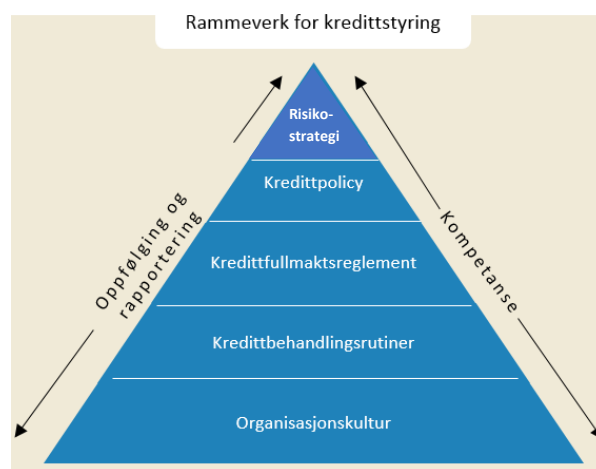
Styring og kontroll av kredittrisiko gjennomføres ved å sikre:

1. Et hensiktsmessig miljø for styring av kredittrisiko.
2. En hensiktsmessig kredittprosess.
3. En hensiktsmessig prosess for kredittadministrasjon, måling og overvåking av risiko.

4. En hensiktsmessig kontroll av prosessene for styring av kredittrisiko.

Styret i SpareBank 1 Nord-Norge har fastsatt overordnede kredittstrategiske føringer og rammer for styring og kontroll av kredittrisiko. Kredittrisikoen styres gjennom konsernets risikostrategi, kredittpolicy, bevilgningsreglement, retningslinjer for porteføljestyling og kredittbehandlingsrutiner mv.

Figur 6 - Konsernets rammeverk for styring av kredittrisiko

STYRENDE DOKUMENTER

RISIKOSTRATEGI

Risikostrategien angir overordnede prinsipper for kredittgivning og -oppfølging. Risikoviljen defineres gjennom overordnede kredittstrategiske rammer knyttet til portefølje, delportefølje og enkeltkunder. Dette danner grunnlaget for rapportering og oppfølging av den løpende risikoeksponeringen.

Dokumentet fastsettes av styret og oppdateres ved behov, minimum årlig. Status på kredittstrategiske rammer rapporteres kvartalsvis til styret av avdeling for risikostyring.

KREDITTPOLICY

Kredittpolicy BM og Kredittpolicy PM operasjonaliserer risikostrategien, beskriver ansvars- og rollefordeling, og fastsetter mer detaljerte kriterier for kredittvirksomheten. Policyene beskriver hva som er akseptabelt innenfor gitte områder i kredittvurderingen. Hensikten er å sikre at banken opptrer ensartet og i tråd med regulatoriske rammebetingelser og interne krav.

Dokumentene fastsettes av styret og oppdateres ved behov, minimum årlig.

BEVILGNINGSREGLEMENT

Bevilgningsreglementet definerer prinsipper og kriterier for delegering av beslutningsmyndighet fra styret, og fastsetter beslutningsstrukturen. Styret delegerer, innenfor gitte rammer, fullmakt til konsernsjef for det operasjonelle ansvaret for beslutninger i kredittsaker. Konsernsjef kan innenfor sine fullmakter delegere videre fullmakter. Kredittfullmaktene differensieres etter volum og risiko. Dokumentet fastsettes av styret og oppdateres ved behov, minimum årlig.

PORTEFØLJESTYRING KREDITTMÅRÅDET

Porteføljestyring kredittområdet fastsetter prinsippene for porteføljestyling knyttet til utlånsporteføljen. Dokumentet definerer ansvar, arbeids- og rollefordeling i rapportering, overvåking og styring av utlånsporteføljen. Dette innbefatter utarbeidelse og iverksettelse av tiltak for å styre risikoen til et akseptabelt nivå. Dokumentet fastsettes av styret og oppdateres ved behov, minimum årlig.

KREDITTBHANDLINGSRUTINER

Kredittbehandlingsrutinene regulerer ulike forhold knyttet til løpende kredittgivning og engasjementsoppfølging. Reglement for kredittinnvilgelse, rutiner for oppfølging av misligholdte engasjementer, vurdering av nedskrivningsbehov, utvidet kvartalsvis gjennomgang av vesentlige engasjement, utvidet årlig engasjementsoppfølging av store kunder og enkeltkunder er noen eksempler på rutiner som skal sikre bankdrift i henhold til konsernets risikopol på området. Dokumentene utarbeides og oppdateres løpende av Kredittavdelingen i samråd med forretningsenhetene.

ROLLER OG ANSVAR

Styret i SpareBank 1 Nord-Norge har definert roller og ansvar på området gjennom ovennevnte styrende dokumenter.

Styret fastsetter konsernets risikopol på området, herunder overordnende risikorammer og måltall for kredittvirksomheten.

Konsernsjef har ansvar for å implementere styrevedtatte rammer og retningslinjer innen kredittrisiko, og sørger for at det utvikles systemer for overvåking, rapportering

og oppfølging av kredittrisiko på engasjements- og porteføljenivå.

Forretningsenhetene har ansvar for å drive kredittvirksomheten innenfor de rammer som er nedfelt i styrende dokumenter, og sørger for overvåking og oppfølging av risiko i egen portefølje. Forretningsenhetene har ansvaret for å iverksette tiltak for å begrense bankens risiko når det er påkrevet.

Kredittavdelingen har ansvar for å utarbeide forslag til styrende dokumenter og endring i disse i samarbeid med avdeling for risikostyring. Kredittavdelingen skal bidra til gode kredittprosesser i forretningsenhetene, og overtar ansvaret for misligholdte- og tapsutsatte kunder etter gitte kriterier. Avdelingen bidrar til gjennomføring av tiltak ved avvik fra de kredittstrategiske rammene. Videre har avdelingen ansvar for den kvalitative valideringen av IRB-systemet.

Avdeling for risikostyring utfører uavhengig kontroll av risikostyringsprosessene. Dette innebærer å overvåke og bidra til at konsernet etablerer et rammeverk for styring av kredittrisiko som tilfredsstiller regulatoriske krav og behovet for robuste interne styringsprinsipper. Videre skal avdelingen påse at konsernets risikopol ligger betryggende innenfor konsernets risikoevne, og at risikoeksponeringen til enhver tid ligger innenfor fastsatte risikorammer (risikopol).

Internrevisjonen utfører uavhengige kontroller av utlånsvirksomheten og rapporterer resultater og eventuelle avvik direkte til forretningsenhetene, avdeling for risikostyring, compliance, konsernledelsen og styret.

Eksternrevisjonen foretar uavhengige vurderinger av tapsavsetninger og tapsutsatte engasjement.

RAPPORTERING

Risikoeksponeringen på området rapporteres kvartalsvis til styret gjennom Avdeling for risikostyring sin risikorapport. Rapporteringen innbefatter blant annet:

1. Kredittporteføljens egenskaper og utvikling.
2. Eksponering fordelt på ulike dimensjoner.
3. Risikomigrering i porteføljen, herunder utvikling i de ulike parameterne i A-IRB.
4. Utvikling innen konsentrasjonsrisiko.
5. Status på og utvikling innen de kredittstrategiske rammene.

Kredittavdelingen utarbeider løpende rapporter som oppsummerer ulike aktiviteter og tiltak på området. Rapporteringene innbefatter blant annet:

1. Overvåkingen av høyrisikokunder
2. Watchlister
3. Oppfølging av covenants
4. Utvidet gjennomgang av vesentlige engasjement
5. Fornying av kreditter
6. Tapsrapport
7. ECL

Det gjennomføres løpende validering av kredittmodellene. Valideringsprosessen resulterer i en årlig valideringsrapport som vedtas av styret. For detaljert beskrivelse av konsernets valideringsprosess vises det til eget kapittel om IRB-metoden.

Utover nevnte faste rapporteringer har Kredittavdelingen og Avdeling for risikostyring ansvaret for rapportering ved behov eller ved spesielle hendelser innen kredittområdet.

SIKKERHETER OG ANDRE RISIKOREDUSERENDE TILTAK

Konsernet benytter sikkerheter for å redusere kredittrisikoen. De vanligste formene for sikkerheter i personmarkedet er fast eiendom som bolig og fritidseiendom. Sikkerheter i andre objekter enn fast eiendom er begrenset på personmarkedet. I bedriftsmarkedet er næringseiendom, skip og fartøy vanlige sikkerheter. I tillegg er pant i bankinnskudd, driftstilbehør, varelager, fordringer og ulike konsesjoner utbredt.

Verdifastsettelse av sikkerhetsobjektene baserer seg på prinsippene om at omsetningsverdien skal vurderes konservativt og i størst mulig grad basere seg på objektive verdivurderingskriterier. Kilden som benyttes for å fastsette omsetningsverdi kan være (ikke uttømmende) bokført verdi, intern vurdering basert på fastsatte kriterier, eksternt meglers verdivurdering, takst eller salgssum. *Omsetningsverdien* er bankens vurdering av objektets markedsverdi, forutsatt frivillig salg på måletidspunktet. *Realisasjonsverdien* er omsetningsverdien redusert til en verdi som skal gjenspeile objektets verdi ved realisasjon i kraftig lavkonjunktur. Reduksjonsfaktorene som benyttes for å redusere omsetningsverdien til realisasjonsverdi gir et anslag på mulig verdifall for et objekt, og avhenger av

objekttype og betegnelse. Verdifallet tar høyde for kraftig lavkonjunktur, samt markedets kunnskap om at omsetningen skjer som følge av mislighold/konkurs. Konsernet har retningslinjer for frekvens på oppdatering av omsetningsverdi på de ulike sikkerhetsobjektene.

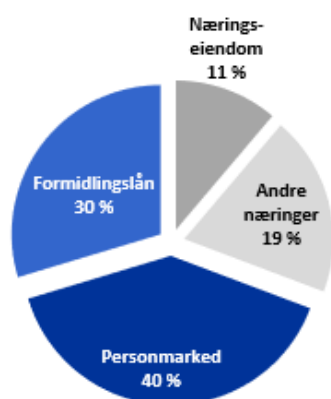
I tillegg til sikkerhet i objekter kan banken i enkelte tilfeller ha vilkår om negativ pantsettelse i avtalen overfor kunden. Negativ pant begrenser kundens adgang til å pantsette sine eiendeler til andre långivere.

Kausjoner i form av selvskyldnerkausjon, enkel kausjon eller andre former for kausjoner benyttes også for å redusere kredittrisiko. En kausjon er en avtale mellom långiver og kausjonist om at kausjonisten stiller seg ansvarlig for et lån, helt eller delvis, ved siden av låntaker. Garantistiller kan være bedrifter, privatpersoner, banker og i enkelte tilfeller det offentlige. Kausjonens omsetningsverdi fastsettes ut i fra kausjonistens evne til å betjene kausjonsansvaret, samt kausjonistens kredittverdighet. Der hvor bedrifter er kausjonist, påvirkes omsetningsverdi av kausjonistens kredittverdighet, samt kausjonistens finansielle situasjon basert på regnskapsinformasjon.

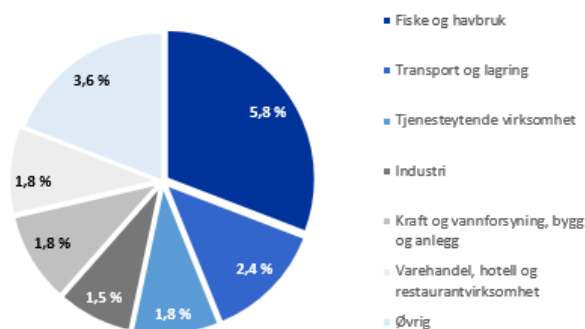
5.3 RISIKOEKSPONERING

Konsernets primære geografiske markedsområde er knyttet til konsernets visjon «*For Nord-Norge*», og består av fylkene *Troms og Finnmark* og *Nordland*. Slik det fremgår av figurene nedenfor har konsernet en høy andel av kunder i privatmarkedet, samt en veldiversifisert bedriftsmarkedsportefølje.

Figur 8 - Utlånsporteføljenes segmentfordeling inkludert formidlingslån

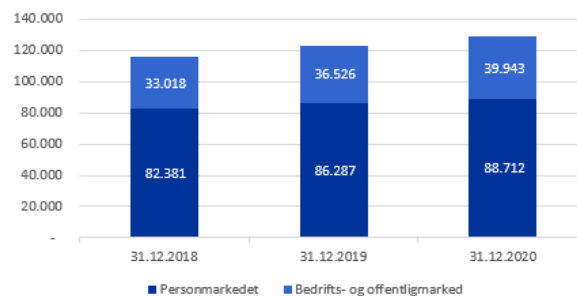

Figur 9 - Utlån til andre næringer som andel av konsernets brutto utlån

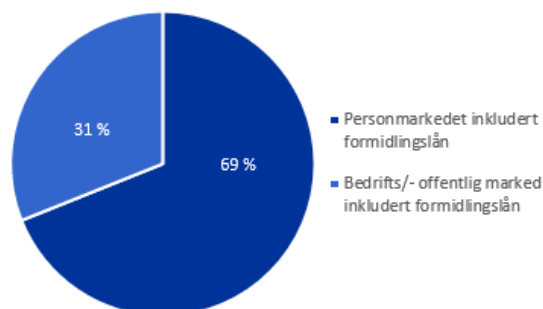

Figuren nedenfor viser volumutviklingen for brutto utlån i konsernet. Tallene inkluderer lån etablert i SpareBank 1 Nord-Norge som senere er overført til SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt. Konsernets brutto utlån til kunder utgjør MRDNOK 128,7 per 31.12.2020, tilsvarende en årsvekst på 4,8 %. Utlånene fordeler seg med ca. 69 % innen personmarkedet og ca. 31 % innen bedriftsmarkedet og offentlig sektor, illustrert i figuren nedenfor. Veksten fordeler seg med 2,8 % i personmarkedet og 9,4 % i bedriftsmarkedet og offentlig sektor. Den relative veksttaket innenfor bedriftsmarkedet er tiltakende, noe som forklares av konsernets økte satsing innenfor bedriftsmarkedet.

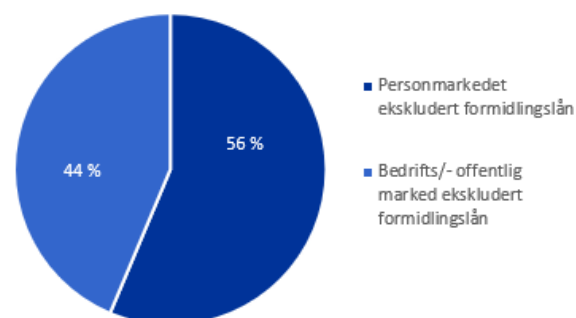
Figur 10 - Utlånsvekst i personmarkedet og bedrifts- og offentligmarked

Figur 11 - Andel utlånsvolum per segment inkl. formidlingslån

Figur 12 - Andel utlånsvolum per segment ekskludert formidlingslån

5.4 MISLIGHOLD OG NEDSKRIVNINGER

NY MISLIGHOLDSDEFINISJON

EBA publiserte i 2017 nye retningslinjer (GL) for definisjon av mislighold (EBA-GL-2016-07) og vesentlighetsgrenser (EBA-RTS-2016-06). Endringene representerer vesentlige endringer fra gjeldende regelverk og gjelder for både IRB- og standardbanker. SpareBank 1 Nord-Norge har mottatt tillatelse fra Finanstilsynet til å anvende den nye misligholdsdefinisjonen som benyttes fra og med 1.1.2021.

I det følgende beskrives konsernets definisjon og oppfølging av mislighold og høyrisikoengasjement i henhold til misligholdsdefinisjonen gjeldende i 2020.

MISLIGHOLD

Konsernet har egne rutiner for å identifisere og følge opp høyrisikokunder gjennom watch-lister og early-warning-systemer. Rutinene skal bidra til å avdekke og håndtere risiko, sikre et system for iverksettelse av tidlig tiltak opp mot kunden, og minimere konsernets tap.

Et engasjement vurderes å være i mislighold dersom ett av de følgende kriteriene er oppfylt:

- Et krav er forfalt med mer enn 90 dager og beløpet er over kr 1 000.
- Én eller flere eksterne anmerkninger av type gjeldsordning, tvangsakkord, åpning av gjeldsforhandlinger eller melding om offentlig akkord.
- Én eller flere konkursanmerkninger av type internt registrert konkurs, åpning av konkurs eller melding om konkurs.
- Banken har konstatert tap på kunden, eller:
- Når banken holder det for usannsynlig at kunden vil overholde sine betalingsforpliktelser som følge av:
 - Vesentlige finansielle problemer hos debitor.
 - Betalingsmislighold eller andre kontraktsbrudd.
 - Kunden er gitt nye vilkår (spesielle innrømmelser) som følge av finansielle problemer.

- Sannsynlighet for gjeldsforhandling eller konkurs større enn 50 %.
- At det av andre grunner anses som sannsynlig at kunden ikke vil overholde sine forpliktelser.

Oppfyllelse av ett eller flere av ovenstående kriterier medfører at engasjementet migrerer til risikoklasse J. Kunder med individuelle nedskrivninger migrerer til risikoklasse K.

SpareBank 1 Nord-Norge har egne rutiner for oppfølging av misligholdte engasjementer på personmarkedet og på bedriftsmarkedet. Rutinene beskriver hva som skal foretas i ulike faser av misligholdarbeidet, og hvem som er ansvarlig for de ulike delprosessene.

RESTRUKTURERTE ENGASJEMENT

Et engasjement ansees å være restrukturert dersom en prosess medfører endring av opprinnelig kredittavtale til gunst for kunden, og/eller med bedre betingelser enn andre kunder med tilsvarende risikoprofil ville fått, og endringen ikke ville ha blitt innvilget hvis kunden ikke var i finansielle problemer.

Typiske kjennetegn er vesentlige betalingslettelser i form av endringer i rentebetingelse og/eller avdragslettelser, konvertering av gjeld til andre finansielle instrumenter, og gjeldsettergivelse.

NEDSKRIVNINGER/IFRS-9 (ECL)

Etter tidligere regnskapsregler (IAS 39) skulle nedskrivninger for tap bare finne sted når det var objektive bevis for at en tapshendelse hadde inntruffet etter første gangs balanseføring («incurred loss»). Etter implementering av IFRS 9 fra 01.01.2018 skal tapsavsetningene beregnes basert på forventet kredittap (ECL). Konsernets generelle modell for nedskrivninger av finansielle eiendeler i IFRS 9 gjelder for finansielle eiendeler målt til amortisert kost, og som ikke hadde inntrufne tap ved førstegangs balanseføring. Finansielle garantikontrakter som ikke måles til virkelig verdi over resultatet og leieavtalefordringer er også inkludert.

Målingen av avsetningen for forventet tap i den generelle modellen avhenger av om kreditt risikoen har økt vesentlig siden første gangs balanseføring. Ved førstegangs balanseføring og når kreditt risikoen ikke har økt vesentlig etter førstegangs balanseføring, skal det avsettes for 12-måneders forventet tap. 12-måneders

forventet tap er det tapet som er forventet å inntreffe over levetiden til utlånet, men som kan knyttes til begivenheter som inntreffer de første 12 månedene. Hvis kredittrisikoen har økt vesentlig etter førstegangsinnregning skal det avsettes for forventet tap over hele levetiden til utlånet. Forventet kreditttap er beregnet basert på nåverdien av alle kontantstrømmer over gjenværende forventet levetid, det vil si forskjellen mellom de kontraktsmessige kontantstrømmer i henhold til kontrakten, og den kontantstrømmen som banken forventer å motta, diskontert med effektiv rente på instrumentet.

I tillegg til den generelle modellen er det egne prinsipper for utstedte, herunder reforhandlede lån som behandles som nye, og kjøpte lån hvor det er påløpt kreditttap ved førstegangs balanseføring. For disse beregnes en effektiv rente som tar hensyn til forventet kreditttap, og ved endringer i forventede kontantstrømmer skal endringen diskonteres med den opprinnelig fastsatte effektive renten og resultatføres. For disse eiendelene er det dermed ikke behov for å overvåke hvorvidt det har vært en vesentlig økning i kredittrisiko etter førstegangs balanseføring da forventet tap over hele levetiden uansett skal tas hensyn til.

For å beregne forventet kreditttap i henhold til IFRS 9 kategorisere alle eiendelene i trinn, herunder:

- **Trinn 1:** Ikke vesentlig høyere kredittrisiko enn ved innvilgelse.
- **Trinn 2:** Vesentlig økning i kredittrisiko siden innvilgelse, men ikke objektive bevis på mislighold eller tap.
- **Trinn 3:** Vesentlig økning i kredittrisiko siden innvilgelse, og objektive bevis på mislighold eller tap.

I trinn 1 er tapsavsetningen forventet tap de neste 12 måneder. I trinn 2 og 3 er tapsavsetningen forventet tap over eiendelens levetid.

For å beregne forventet kreditttap benytter SpareBank 1 Nord-Norge en tapsmodell som er utviklet i samarbeid med de øvrige bankene i SpareBank 1-alliansen. Tapsmodellen er basert på bankens kredittmodeller (IRB), herunder estimer for PD, LGD og EAD. I modellen benyttes PD og andre objektive hendelser for å kategorisere eiendelene i de ulike trinnene, mens LGD benyttes for å beregne forventet tap. Til forskjell fra

hvordan kredittmodellene benyttes for kapitaldekningsformål, er modellen for tapsavsetninger en "point-in-time"-modell og forventningsrett på et gitt tidspunkt.

Tapsavsetningene inkluderer også forventede tap på eiendeler som ikke er bokført i balansen, herunder garantier og ubenyttede kreditttrammer mv.

Tapsavsetningene består av:

Trinn 1: Dette er startpunktet for alle finansielle eiendeler omfattet av tapsmodellen. Alle eiendeler som ikke har vesentlig høyere kredittrisiko enn ved førstegangsinnregning, får en avsetning for tap som tilsvarer 12 måneders forventet tap. På dette trinnet ligger alle finansielle eiendeler som ikke er overført til trinn 2 eller trinn 3.

Trinn 2: Dette trinnet tildeles finansielle eiendeler som har hatt en vesentlig økning i kredittrisiko siden førstegangsinnregning, men hvor det ikke er objektive bevis for mislighold eller tap. Forventet tap beregnes over lånets løpetid.

Konsernet benytter engasjementets beregnede misligholdssannsynlighet (PD) i vurderingen av hvorvidt det foreligger en vesentlig økning i kredittrisiko. Både absolutte og relative endringer i PD er brukt som kriterier for å flytte et engasjement over til trinn 2. Den viktigste faktoren for en vesentlig endring i kredittrisiko er kvantitativ endring i PD på balansedagen sammenlignet med PD ved førstegangsinnregning. Vesentlig endring i PD er satt til over 150 % endring. I tillegg må PD være høyere enn 0,60 % i etterkant av økning.

Engasjementer der det har vært mer enn 30 dagers betalingsforsinkelse vil alltid tilordnes til trinn 2. Det foretas også en kvalitativ vurdering basert på hvorvidt engasjementet har vesentlig endring i kredittrisiko dersom engasjementet er under særskilt overvåking («watchlist») eller at det er gitt betalingslettelse («forbearance»).

Trinn 3: Alle finansielle eiendeler som har hatt en vesentlig økning i kredittrisiko siden innvilgelse, og hvor det er objektive bevis for mislighold eller tap på balansedagen, tildeles dette trinnet. Forventet tap over lånets løpetid beregnes. Dette trinnet omfatter finansielle eiendeler som etter tidligere regelverk (IAS 39) ble definert som misligholdte og tapsnedskrevne engasjementer.

En eiendel tilordnes fra kategori 2 til kategori 1 når:

- Kunden har hatt en positiv utvikling i risiko, slik at økningen i kredittrisiko siden innvilgelse ikke lenger er vesentlig.
- Kunden fjernes fra «særskilt overvåking».
- Engasjementet blir restrukturert med vilkår som tar hensyn til forholdene som forårsaket at kunden ble satt til «særskilt overvåking».

En eiendel tilordnes fra kategori 3 til kategori 2 når:

- Det ikke lenger foreligger objektive bevis for mislighold eller tap, men økningen i kredittrisiko siden innvilgelse er fortsatt vesentlig.

En eiendel tilordnes fra kategori 3 til kategori 1 når:

- Det ikke lenger foreligger objektive bevis for mislighold eller tap, og økningen i kredittrisiko siden innvilgelse ikke lenger er vesentlig.

Beregningen av forventet kreditttap utføres månedlig gjennom året og tar utgangspunkt i en objektiv og sannsynlighetsvektet analyse av alternative utfall, der det også tas hensyn til tidsverdien av forventede kontantstrømmer. Analysen baseres på relevant informasjon som er tilgjengelig på tidspunktet for rapportering og bygger på tre makroøkonomiske scenarioer for å ta hensyn til ikke-lineære aspekter av forventede tap. De ulike scenarioene benyttes for å justere aktuelle parametere for beregning av forventet tap, og et sannsynlighetsvektet gjennomsnitt av forventet tap i henhold til respektive scenarioer innregnes som tap.

De ulike makroøkonomiske scenarioene er:

- Base-case scenario
- Stress-case scenario
- Høykonjunktur-scenario

For å vurdere sannsynlighetsutfallet for de ulike scenarioene har banken etablert en komité som vurderer faktorer som global og nasjonal PMI, rentebaner, nasjonal og regional arbeidsledighet, kapasitetsutnyttelse og nasjonal og lokal utvikling i eiendomspriser mv.

Ved utløpet av 2019 vurderte banken de makroøkonomiske utsiktene som gode, men med usikkerhet om foreløpig rentetopp, en utflating av vekst i Nord-Norge, og et stabilisert boligmarked. Komiteen

anså situasjonen som en konjunkturtopp, da flere indikatorer tydet på utflating. På bakgrunn av dette ble base-case scenario vektet mest (81 %), og høykonjunktur-scenario ble vektet 0 %. Stress-scenario ble vektet mindre (19 %).

Per 31.03.20 ble det, på bakgrunn av usikkerheten knyttet til Covid-19, foretatt justeringer på vektingen mellom de to scenarioene for base-case og stress-case. Vektingen av base-case ble redusert til 70 %, og vektingen av stress-case ble økt til 30 %. Komiteen har fulgt den økonomiske utvikling nøye gjennom året. Til tross for forbedring i makrobildet ved utgangen av 4. kvartal 2020, ble situasjonen å fremdeles være usikker som følge av økt smitte. Komiteen konkluderte derfor med å ikke foreta justeringer på vektingen av makroscenarioene per 31.12.20.

Banken benytter ulike faktorer på PD og LGD for å estimere utvikling i porteføljen innenfor de ulike scenarioene. Det foretas justeringer av PD og LGD i tråd med hvordan de ulike scenarioene forventes å påvirke disse faktorene. I stress-scenarioet øker faktorene vesentlig, mens de i høykonjunktur-scenarioet reduseres moderat.

I henhold til IFRS-9 beregnes tapsavsetninger for finansielle eiendeler i trinn 1, 2 og misligholdte i trinn 3 som nåverdien av forventet eksponeringen (EAD), multiplisert med tapssannsynlighet (PD), multiplisert med tap ved mislighold (LGD).

Tapsavsetninger på bokførte utlån i balansen er presentert som reduksjon av eiendelen, og tapsavsetninger på eiendeler som ikke er bokført i balansen er presentert som en økning i gjeld.

Når det er overveiende sannsynlig at tap er endelig, klassifiseres tapene som konstaterte tap. Konstaterte tap som er dekket av tidligere foretatte individuelle tapsavsetninger føres mot avsetningene. Konstaterte tap uten dekning i tapsavsetningene, samt over- eller underdekning sett mot tidligere tapsavsetninger resultatføres. Verdiendringen, eller tap, er delt inn i følgende typer:

1. Periodens endring i tapsavsetninger (trinn 1-3)
2. Konstaterte tap
3. Inngang på tidligere avskrevne tap

Se årsrapport 2020 for nærmere beskrivelse.

5.5 IRB-METODEN

IRB-systemet omfatter de modeller, organisering, arbeids- og beslutningsprosesser, kontrollmekanismer, IT-systemer, rammeverk, interne retningslinjer og rutiner som er knyttet til klassifisering og kvantifisering av kredittrisiko.

Bruk av IRB-systemet betinger kvalitet, involvering, etterlevelse og transparens i hele verdikjeden. Dette innebærer robuste kvantitative metoder for måling av risiko, kvalitet i de administrative prosessene som frembringer data til de kvantitative metodene, og krav til at organisasjonen integrerer og benytter dataene i risikostyring på alle relevante nivå.

MODELLUTVIKLING, KONTROLL OG ENDRINGER

SpareBank 1 Nord-Norge fikk i januar 2007 tillatelse til å benytte IRB-modeller for kredittrisiko. I februar 2015 fikk banken i tillegg godkjenning for å benytte avansert IRB-metode for foretaksporteføljen. Modellene er utviklet i SpareBank 1-alliansen, med alliansens felles Kompetansesenter for kredittmodeller (KFK) som førende for modellutvikling og design.

SpareBank 1 Nord-Norge, ved styret, har et selvstendig ansvar for å sikre at IRB-systemet benyttes og etterleves i henhold til gjeldende regelverk og vilkårene i IRB-tillatelsen. For å sikre at modellene er tilstrekkelig presise, samt at de anvendes som forutsatt, kontrolleres og valideres IRB-systemet løpende (kvantitativt og kvalitativt). Alle modellendringer vedtas av konsernets styre og implementeres av avdeling for risikostyring. Konsernets valideringsprosess er nærmere beskrevet i et eget kapittel nedenfor.

Internrevisor reviderer, på oppdrag fra styret, IRB-systemet regelmessig og minimum årlig. Revisjonen innbefatter både kvantitativ validering og kvalitativ validering. Formålet med revisjonen er å gi styret og ledelsen en uavhengig og nøytral vurdering av IRB-systemet. I tillegg gir internrevisjonen innspill til forbedringer knyttet til IRB-systemet.

KREDITTMODELLER

SpareBank 1 Nord-Norge benytter egenutviklede modeller for å estimere misligholds sannsynlighet (PD), eksponering ved mislighold (EAD), tapsgrad ved mislighold (LGD), forventet tap (EL) og uventet

tap/risikojustert kapital (UL). Kredittmodellene benyttes for risikoklassifisering, porteføljestyling og beregning av kapitalbehov. Risikoklassifiseringssystemet beregner kredittrisiko i låneporteføljen på enkeltkontonivå, og systemet er hovedsakelig basert på komponentene i figuren nedenfor.

Figur 13 - Hovedkomponenter i risikoklassifiserings-systemet

Misligholdssannsynlighet	Kundene blir klassifisert i misligholdsklasser ut fra sannsynligheten for mislighold i løpet av en 12-måneders periode beregnet ut fra et langsiktig utfall
Eksponering ved mislighold	En beregnet størrelse som angir konsernets eksponering mot kunden ved mislighold
Tapsgrad ved mislighold	En beregnet størrelse på hvor mye konsernet potensielt kan tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser
Forventet tap	Beløpet man statistisk sett må forvente å tape på utlånsporteføljen i løpet av en 12-måneders periode
Risikoklasse	Kunden får tildelt en risikoklasse basert på sannsynligheten for mislighold
Risikojustert kapital	En størrelse som beskriver hvor mye kapital konsernet må sette av som buffer for fremtidige uventede tap
Risikoprising	SpareBank 1 Nord-Norge er opptatt av å prise risiko riktig, og har en prismetode som beregner pris ut fra risikoen i engasjementet

MISLIGHOLDSSANNSYNLIGHET – PD (PROBABILITY OF DEFAULT)

Misligholdssannsynlighet, PD er sannsynligheten for at en kunde misligholder sine forpliktelser i løpet av en 12 måneders periode. Et engasjement anses som misligholdt dersom ett av kriteriene for mislighold, beskrevet i kapittel 5.4, er oppfylt. Engasjementene klassifiseres i risikoklasser ut fra misligholdssannsynligheten.

Misligholdssannsynligheten beregnes på grunnlag av historiske dataserier for finansielle nøkkeltall, samt ikke-finansielle variabler, som atferd og alder. Engasjementene klassifiseres deretter i risikoklasser utfra anslått misligholdssannsynlighet, hvor risikoklassene A-I er forbeholdt friske kunder, og risikoklasse J/K er for kunder med misligholdte eller individuelt nedskrevne engasjement. PD-nivået for de ulike risikoklassene er presentert i tabellen nedenfor.

PD-modellene til SpareBank 1 er kalibrert inn mot langsiktig utfall, med et samlet misligholdsnivå som skal reflektere misligholdet over en økonomisk syklus med både normale år og kriseår. Videre har Finanstilsynet lagt føringer for laveste nivå for regulatorisk misligholdssannsynlighet, der boliglånskunder har minste PD på 0,20 %. Dette medfører at det i regulatorisk rapportering ikke fremkommer noen kunder i risikoklasse A på personmarkedet.

EKSPONERING VED MISLIGHOLD - EAD (EXPOSURE AT DEFAULT)

Eksposering ved mislighold, EAD, defineres som eksponeringen banken har til en kunde ved et eventuelt fremtidig mislighold. Kredittkonverteringsfaktoren, KF, defineres som andelen av ubenyttet ramme som vil være trukket og utestående på det tidspunktet kunden går i mislighold. For personmarkedet benyttes en KF på 100 % for trekkrettigheter, hvilket betyr at det forutsettes at eksisterende ubenyttede rammer er fullt trukket opp ved mislighold. For kredittrammer i bedriftsmarkedssegmentet benyttes ulike konverteringsfaktorer.

Tabell 3 - PD-nivå for risikoklasser

Risiko-klasse	PD-intervall	Rating S&P	Rating Moody's
A	< 0,00 % - 0,10 %]	AAA - A-	Aaa A3
B	< 0,10 % - 0,25 %]	BBB+ BBB	Baa1 Baa2
C	< 0,25 % - 0,50 %]	BBB-	Baa3
D	< 0,50 % - 0,75 %]	BB+	Ba1
E	< 0,75 % - 1,25 %]	BB	Ba2
F	< 1,25 % - 2,50 %]	BB-	Ba3
G	< 2,5 % - 5,00 %]	B+	B1
H	< 5,00 % - 10,00 %]	B	B2
I	< 10,0 % - 99,99 %]	B- CCC/C	B3 Caa3/C
J	100 %, ved oppfyllelse av kriterier nevnt i kapittel 5.4		
K	100 %, engasjement med individuell tapsavsetning		

TAPSGRAD VED MISLIGHOLD - LGD (LOSS GIVEN DEFAULT)

Tapsgrad ved mislighold, LGD, angir det forventede tapet som kan oppstå dersom kunden misligholder sine forpliktelser. LGD-modellen tar hensyn til blant annet realisasjonsverdien av de sikkerheter kunden har avgitt. Det potensielle tapet som modellen beregner er et anslag for potensielt tap i en kraftig lavkonjunktur.

LGD-beregninger for boliglån er regulert gjennom LGD-gulvet og Finanstilsynets referansemødel. Regulatorisk bestemmelser stiller krav til at EAD-vektet gjennomsnittlig LGD for boliglånsporteføljen skal være minst 20 %. Videre har Finanstilsynet utviklet en egen referansemødel for LGD. I henhold til rundskriv 8/2014 kalibreres bankens LGD-modeller slik at gjennomsnittlig LGD for bankens portefølje ikke er lavere enn gjennomsnitt LGD fra Finanstilsynets LGD-mødel.

FORVENTET TAP - EL (EXPECTED LOSS)

Forventet tap, EL, er det beløpet banken statistisk sett må forvente å tape på utlånsporteføljen i løpet av en 12 måneders periode. Forventet tap beregnes ved å multiplisere PD, EAD og LGD.

UVENTET TAP/RISIKOJUSTERT KAPITAL - UL (UNEXPECTED LOSS)

Uventet tap/risikojustert kapital angir tap utover det forventede tapet (EL, ref. ovenfor). Parameteren beskriver hvor mye kapital foretaket mener som er nødvendig for å dekke den faktiske risikoen selskapet har påtatt seg. Risikojustert kapital beregnes med et konfidensnivå på 99,9 %.

VALIDERING

INNLEDNING

Konsernet har utviklet en prosess for løpende videreutvikling og etterprøving av IRB-systemet. Formålet med valideringsprosessen er å sikre at:

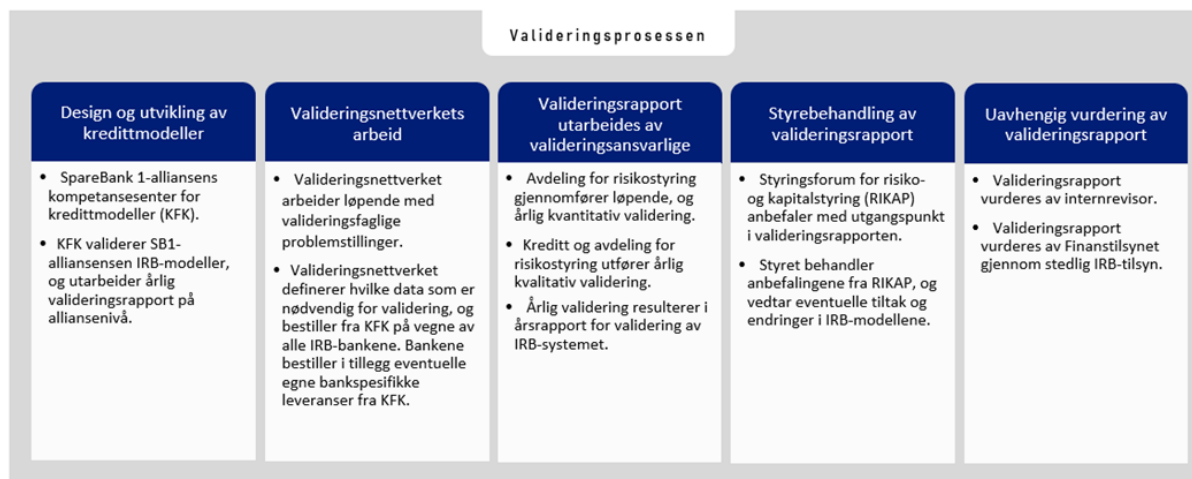
1. IRB-systemet er tilpasset porteføljene det anvendes på.
2. Forutsetningene som IRB-systemet bygger på er rimelige.
3. IRB-systemet måler det som det er tiltenkt å måle.
4. IRB-systemet er godt integrert i organisasjonene, og at det utgjør en sentral del av bankens risikostyring og beslutningstaking.
5. SpareBank 1 Nord-Norge etterlever regulatoriske krav på området.

Valideringsprosessen består av to hovedområder: kvantitativ validering og kvalitativ validering. Førstnevnte benytter empiriske data, og omfatter alle valideringsaktiviteter tilknyttet beregning av statistiske parametere for kredittmodellene. Dette innebærer blant annet benchmarking, backtesting og evaluering av diskriminerende egenskaper, og skal sikre at benyttede estimer holder tilstrekkelig nivå og kvalitet. Den kvalitative valideringen har som mål å kontrollere og kvalitetssikre anvendelsen av IRB-systemet i organisasjonen. Kvalitativ validering undersøker blant annet om modellene anvendes i henhold til anvendelseskravene, om utarbeidet retningslinjer er adekvate, samt at etterlevelse av disse er tilfredsstillende.

Valideringsprosessen koordineres av avdeling for risikostyring. Resultatene fra valideringsprosessen oppsummeres årlig i en rapport til styret og danner grunnlaget for styrets vurdering av IRB-systemet.

Bankene i SpareBank 1-alliansen benytter «data pools», der datagrunnlaget for valideringen består av data både på alliansenivå og banknivå. Dette datagrunnlaget benyttes som utgangspunkt i bankenes kvantitative validering av IRB-modellene. Den kvantitative valideringen gjennomføres av valideringsansvarlige i avdeling for risikostyring. Den kvalitative valideringen utføres parallelt av Kredittavdelingen. Valideringsansvarlige utarbeider en samlet valideringsrapport som inkluderer begge hovedområder som fremlegges styringsforum for risiko- og kapitalstyring (RIKAP). Nevnte forum, i samarbeid med valideringsansvarlige, anbefaler eventuelle endringer på bakgrunn av valideringsresultatene. Anbefalte endringer fra forumet behandles, og eventuelt vedtas, av styret.

Figur 14 - Konsernets prosess for validering av IRB-systemet

KVALITATIV VALIDERING

Helt konkret skal den kvalitative valideringen gi svar på følgende spørsmål:

- Hvordan anvendes IRB-systemet i SpareBank 1 Nord-Norge?
- Hvordan etterleves IRB-systemet i SpareBank 1 Nord-Norge?
- Er det behov for å iverksette tiltak? Og i så tilfelle: Hvilke?

I den kvalitative valideringen kontrolleres en rekke områder for å kvalitetssikre anvendelsen og etterlevelsen av IRB-systemet. Områder for kvalitativ validering er som følger:

1. Rammeverk, rutiner og dokumentasjon
2. Organisering og organisasjonskultur
3. Kompetanse
4. Data, modeller og klassifisering
5. Rapportering/lederbekreftelse
6. Validering og stresstesting
7. Oppfølging av forbedringsområder

Det foretas en gjennomgang for hvert område og hva banken gjør i daglig anvendelse, hvordan arbeidet er dokumentert og fulgt opp i praksis. Videre foretas det en vurdering av hvorvidt kvalitative krav er oppfylt, og hvilke eventuelle forbedringsområder det bør fokuseres på i det videre arbeidet.

Siste valideringsrapport viser at IRB-systemet er godt integrert i organisasjonen, og systemet danner grunnlaget for bankens risikovurderinger og risikostyring.

KVANTITATIV VALIDERING

I den kvantitative valideringen valideres modellene for PD, EAD, LGD og EL i henhold til regulatoriske krav. For hver enkel modell foretas det en vurdering av datagrunnlaget, modellenes diskriminerende egenskaper, modellenes treffsikkerhet og stabiliteten i estimatene.

Det foretas en gjennomgang av datagrunnlaget for de ulike modellene for å vurdere om dataene valideringen bygger på er av tilfredsstillende kvalitet. Grunnlaget skal være representativ for SpareBank 1 Nord-Norges portefølje. Kravet om tilfredsstillende kvalitet innebærer at datagrunnlaget har en kvalitet som gjør det mulig å sammenligne estimerte verdier med faktiske utfall.

I valideringen av modellenes diskriminerende egenskaper etterprøves modellenes evne til å skille mellom sterke og svake kunder over tid og over ulike segment. Rangeringsevnen til PD-modellen testes ved å analysere om faktisk mislighold blant kunder med lav misligholdssannsynlighet er lavere enn misligholdsnivået blant kunder med høyere misligholdssannsynlighet. For LGD-modellen foretas det analyser av modellens evne til å skille mellom kunder med høy og lav tapsgrad. Videre testes også EAD-modellens evne til å rangere kunder med høyest og lavest konverteringsfaktor. EAD-modellen for personmarkedet benytter konverteringsfaktor 1, og rangerer derfor ikke på ulike kunder. Rangeringsevnen testes dermed kun for bedriftsmarkedets EAD-modell.

I valideringen av modellenes treffsikkerhet undersøkes det om modellene er kalibrert på riktig nivå. Dette innebærer å vurdere om modellenes estimater samsvarer med faktiske utfall, innenfor ulike kategorier og totalt sett. Modellene skal bidra til økt kunnskap om det absolutte nivået på kredittrisiko, noe som er viktig for at modellene skal kunne brukes til å styre og kontrollere risikoen.

Siste valideringsrapport viser at kvaliteten på datagrunnlaget til de ulike modellene er i henhold til kravene. Eventuelle usikkerheter i datagrunnlaget tas høyde for gjennom sikkerhetsmarginen.

PD-modellene for både person- og bedriftsmarkedet har svært gode diskriminerende egenskaper. Modellene estimerer med gode marginer, i henhold til kravene. For bedriftsmarkedets LGD-modell er rangeringsevnen utfordrende å vurdere som følge av manglende eller få realisasjoner i de beste LGD-klassene. EAD-modellen for bedriftsmarkedet er finmasket, og det er foretatt justeringer for å styrke diskrimineringsevnen. I vurderingen av nivå på LGD-modell og EAD-modell er kravet om estimater for alvorlig lavkonjunktur spesielt viktig. EAD-modellene for rammelån vurderes nivåmessig å oppfylle dette kravet. LGD-modellene vurderes overordnet å gi robuste resultater. I 2020 er det implementert mindre justeringer i modellene som et resultat av funnene i valideringsprosessen.

Overordnede observasjoner av estimater og utfall for nevnte modeller er presentert i følgende avsnitt.

PD-MODELLER

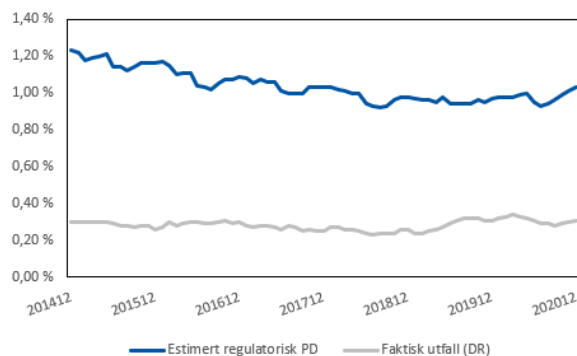
Figurene nedenfor viser estimert antallsvektet regulatorisk PD og observert mislighold (default rate, DR). For personmarkedet er nivået på estimert PD delvis styrt av Finanstilsynets krav som er satt gjennom deres referansemodell. Det er gode marginer mellom estimerte verdier og faktisk utfall for hele perioden.

Figuren for bedriftsmarkedet viser estimer og faktisk utfall kun for normalscorede kunder. Dette er kunder som har levert regnskaper. Det benyttes egne scoringsmodeller for nyetablerte selskap, og for selskap som ikke leverer regnskap. For nyetablerte selskap er gjennomsnittlig misligholdsnivå de siste syv år på 2,60 % mot estimatet på 5 %. Gjennomsnittlig misligholdsnivå de siste syv år for kunder som ikke leverer regnskap er på 1,52 % mot estimatet på 4 %. Begge kundegruppene utgjør en svært liten andel av totalporteføljen.

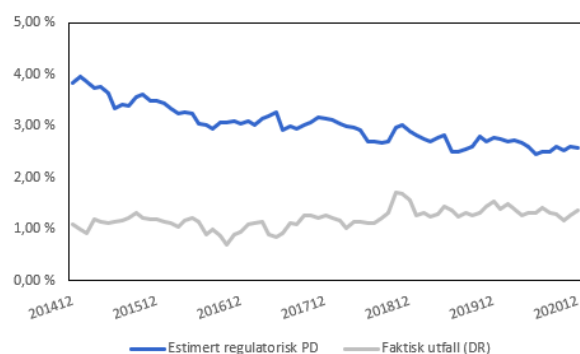
EAD-MODELLER

Figuren nedenfor viser årlig gjennomsnitt av forholdstallet observert/estimert konverteringsfaktor (KF) for beregning av EAD. For rammelån er det ofte svært få observasjoner. Dette er et resultat av at det er få mislighold, og forutsetningen om at engasjementer som inngår i målingen av observert KF kun kan inneholde de med uendret kredittramme ved inngang til mislighold. Forutsetningen utelukker dermed engasjementer der rammene er redusert før inngang til mislighold, noe som er et vanlig tiltak i porteføljearbeidet.

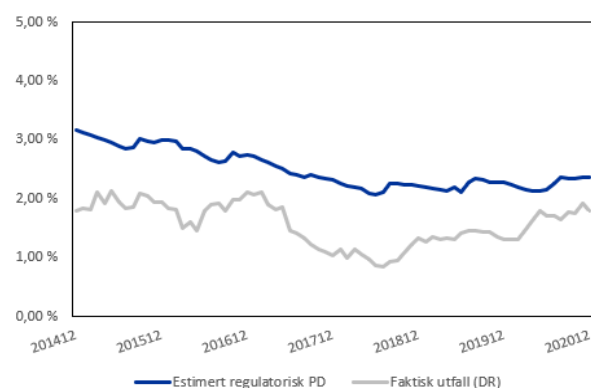
Figur 15 - Estimert og observert mislighold, personmarkedets boliglånskunder

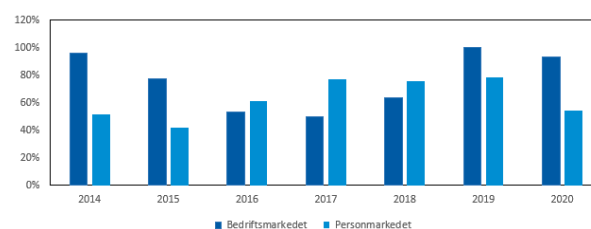
Figur 16 - Estimert og observert mislighold, personmarkedets øvrige kunder

Figur 17 - Estimert og observert mislighold, bedriftsmarkedet

Figur 18 - Årlig gjennomsnitt av forholdstallet observert/estimert konverteringsfaktor

LGD-MODELLER

Figurene nedenfor viser estimert tapsgrad (LGD) og realisert tapsgrad (LGD) for henholdsvis personmarkedets boliglånsportefølje og bedriftsmarkedet. Estimaten er basert på kunder som gikk i mislighold, og er normalt høyere enn for porteføljen totalt (med andre ord inkludert kunder som ikke har gått i mislighold).

Grafen for personmarkedsmodellen viser LGD-estimatene etter tilpasninger til kravene fra Finanstilsynet. Disse kravene løfter LGD i henhold til referansemødelen og kravet om minimum LGD på 20 % for boliglån. Grafen for bedriftsmarkedsmodellen viser estimatene etter gjeldende sikkerhetsmargin for kapitaldekningsformål.

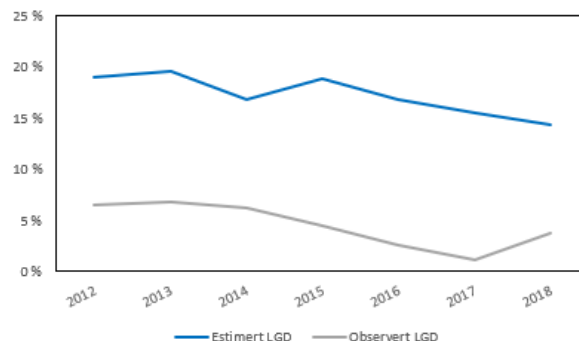
Den realiserde tapsgraden ligger til dels vesentlig lavere enn estimatene for begge modellene. AIRB-kravet til LGD-modellene er som kjent at de skal estimere for alvorlig lavkonjunktur, og det bør derfor være en margin mellom estimert og realisert tapsgrad i perioden.

5.6 STANDARDMETODEN

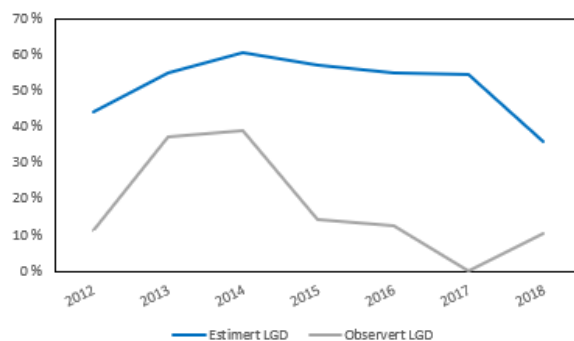
SpareBank 1 Nord-Norge benytter standardmetoden for beregning av kapitalkrav for kredittrisiko i enkelte delporfeøljer. I morbank benyttes hovedsakelig IRB-metode, men standardmetoden benyttes for engasjementer med stater og sentralbanker, institusjoner, lag og foreninger og borettslag.

Beregningsgrunnlaget for konsernets kredittrisiko der det benyttes standardmetode var per 31.12.2020 på MRDNOK 17,9.

Figur 19 - Estimert og observert LGD personmarkedet (boliglånskunder). Tall for 2019 og 2020 foreligger ikke på rapporteringstidspunktet. Valideringsprosessen for disse årene er pågående.

Figur 20 - Estimert og observert LGD-bedriftsmarkedet. Tall for 2019 og 2020 foreligger ikke på rapporteringstidspunktet. Valideringsprosessen for disse årene er pågående.

5.7 KAPITALKRAV FOR KREDITTRISIKO

Konsernets samlede beregningsgrunnlag for kredittrisiko var ved utgangen av 2020 på 60,8 MRDNOK og medførte et kapitalkrav (8%) på MRDNOK 4,9. Til sammenligning utgjorde beregningsgrunnlaget og kapitalkravet for kredittrisiko henholdsvis MRDNOK 59 MRDNOK og 4,7 MRDNOK ved utgangen av 2019.

I beregningen av kapitaldekning gjelder ikke samme regelverk for konsolidering av tilknyttede- og felleskontrollerte selskaper som for regnskapet. Kapitaldekningmessig er konsernet underlagt reglene om vesentlige og ikke-vesentlige eierandeler i finansiell sektor. Dette medfører at eksponeringer i selskaper i finansiell sektor hvor konsernets eierandel overstiger 20 %, proporsjonalt konsolideres. Dersom eierandelen overstiger 50 % konsolideres selskapet fullt ut. Videre skal eierandeler i finansforetak som er en del av en

såkalt «samarbeidende gruppe», konsolideres uavhengig av størrelsen på eierandelen.

Banken har eierandeler under 20 % i SpareBank 1 Næringskreditt, SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Kreditt. Dette er selskaper som inngår i en «samarbeidende gruppe», og som konsolideres proporsjonalt i kapitaldekningen. Videre eier banken 9,99 % i BN Bank. Det er SpareBank 1 Nord-Norge sin vurdering at bankens eierskap i BN Bank ikke omfattes av bestemmelsene om «samarbeidende gruppe». Banken har likevel, etter dialog med Finanstilsynet, besluttet å proporsjonalt konsolidere også BN Bank. Regnskapsmessig konsolideres ovennevnte selskaper *ikke*, og kreditteksponeeringer i disse selskapene er ikke inkludert i brutto utlån i regnskapet.

Tabellen nedenfor viser beregningsgrunnlaget for kredittrisiko, etter IRB-metoden og standardmetoden.

Beløp i million kroner	Engasjements- størrelse	EAD	Beregnings- grunnlag	Risikovekt
Foretak - IRB				
SMB	8.537	7.976	4.782	60,0 %
Spesialiserte foretak	27.280	26.355	15.088	57,2 %
Øvrige	1.215	1.120	739	66,0 %
Sum foretak IRB	37.032	35.451	20.609	58,1 %
Massemarked				
Eiendomsengasjementer- SMB	2.514	2.506	686	27,4 %
Eiendomsengasjementer-ikke-SMB	89.951	89.949	20.726	23,0 %
Øvrige SMB	211	206	71	34,4 %
Øvrige ikke-SMB	1.809	1.807	814	45,1 %
Sum massemarked IRB	94.486	94.467	22.296	23,6 %
Egenkapitalposisjoner	-	-	-	NA
Sum foretak og massemarked-IRB og egenkapitalposisjoner	131.518	129.919	42.906	33,0 %
Standardmetoden	57.338	57.192	17.877	38,3 %

5.8 MOTPARTSRISIKO FOR DERIVATER

Motpartsrisiko er definert som risikoen for at bankens motparter ikke klarer å innfri sine kontraktuelle forpliktelser til angitt tid. Prinsipper for styring av kontroll av motpartsrisiko er definert strategi for markedsrisiko.

SpareBank 1 Nord-Norge er definert som kategori 3-bank med hensyn til clearing av derivater (EMIR). Sikkerhetsstillelse for derivateksponering reguleres i CSA (Credit Support Annex), som er tillegg til de standardiserte avtalene mellom konsernet og motpartsbankene (ISDA Master Agreement).

Motpartsrisikoen overvåkes og kontrolleres ved å se på utestående posisjon mot hver enkelt motpart. For å måle derivateksponeringen brukes markedsverdimetoden. For CVA benyttes standardmetoden, og CVA beregnes på porteføljnivå.

Konsernets motpartsrisiko styres og kontrolleres gjennom daglig oppfølging av risikoeksponeringen sett opp mot rammer og innvilgede kredittlinjer fastsatt av styret, samt løpende oppfølging av sikkerhetsstillelse. Kontrollen skjer i førstelinjen og kontrolleres av Driftsstøtte Kapitalmarked. Avdeling for risikostyring har ansvaret for den løpende, uavhengige overvåkingen av risikoeksponeringen.

Tabell 5 - Eksponering og kapitalkrav for derivater morbank og konsernet, 31.12.2020

Morbank

Beløp i MNOK	Netto virkelig verdi		EAD	Vektet beløp	Kapitalkrav
	Brutto virkelig verdi	etter motregning			
Rente- og valutainstrumenter	1.662	1.112	988	719	57
Råvarer	34	27	51	45	4
Sum	1.696	1.139	1.039	764	61

Konsernet

Beløp i MNOK			EAD	Vektet beløp	Kapitalkrav
Rente- og valutainstrumenter			2.615	1.143	91
Råvarer			51	45	4
Sum			2.666	1.188	95

6 MARKEDSRISIKO

6.1 OM MARKEDSRISIKO

Markedsrisiko er definert som risiko for verdiendringer på eiendeler/finansielle posisjoner som følge av endringer i markedsverdi. Typiske faktorer som påvirker markedsrisiko er aksjekurser, rentenivå og valutakurser. Markedsrisiko oppstår som følge av åpne posisjoner i valuta-, rente- og kapitalmarkedene for øvrig. Eksponeringene relateres hovedsakelig til aktiviteter som understøtter bankens kjernevirksomhet, herunder renterisiko på utlån og innskudd, kredittspreadsrisiko i likviditetsporteføljen, samt aksjekursrisiko på aksjeposisjoner. Konsernet tar i liten grad posisjoner i verdipapirer og finansielle instrumenter med henblikk på videresalg eller for på kort sikt å dra fordel av pris eller rentevariasjoner.

6.2 STYRING OG KONTROLL

Konsernets risikovilje på området er *lav*.

Styringen av markedsrisikoen tar utgangspunkt i bankens strategi for markedsrisiko. Strategien blir gjennomgått og vedtatt av styret minimum årlig.

Fullmaktsstrukturen er et av de mest sentrale områdene i strategi for markedsrisiko. Det foreligger fullmakter for posisjons- og handlerammer på alle vesentlige områder. Størrelsen på rammene fastsettes i henhold til konsernets risikostrategi, og utformes på bakgrunn av stresstester og analyser av eksponeringsbehov og markedsbevegelser.

Eksponering og risiko styres og kontrolleres opp mot vedtatte rammer gjennom kontinuerlig oppfølging. Avdeling for risikostyring har ansvaret for den løpende, uavhengige overvåkingen av konsernets markedsrisiko, og for uavhengig rapportering både internt og eksternt.

6.3 RISIKOEKSPONERING

RENTERISIKO

SpareBank 1 Nord-Norge måler og styrer renterisikoen ved å analysere effekten av renteendringer på:

1. Økonomisk verdi (EVE)
2. Netto renteinntekter (NII)

Ved beregningen av *økonomisk verdi* tas det utgangspunkt i et parallelt skift i rentekurven på to prosentpoeng. I tillegg foretas det supplerende analyser av effekter av ulike vridninger på rentekurven. Renterisikoen begrenses ved å fastsette rammer for maksimalt tap i et slikt scenario, både totalt og for ulike løpetider. Ved utgangen av 2020 var rammen for maksimalt tap satt til totalt 60 MNOK, med delrammer på 40 MNOK for spesifiserte tidsintervall for løpetider. Eksponeringen gjennom året fremgår av tabellen nedenfor.

Figur 21 - Resultateffekt (MNOK) ved et positivt parallelt skift i rentekurven på to prosentpoeng. Eventuell diskrepans mot noter i årsregnskapet for 2020 skyldes noe ulik beregningsmetodikk for risikostyringsformål og regnskapsformål.

Renterisiko	0-6 mnd	6-12 mnd	1-5 år	>5 år	Totalt
Q1 2020	-10	-1	-3	-7	-21
Q2 2020	-9	2	-8	-9	-24
Q3 2020	-5	3	-12	-7	-21
Q4 2020	-6	4	-15	-8	-25

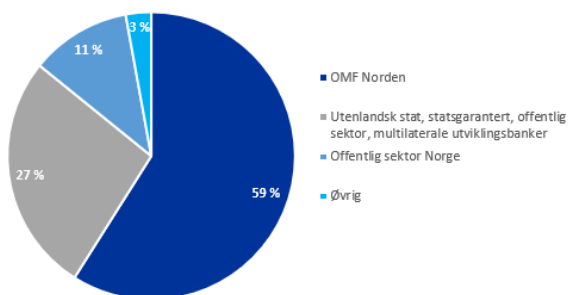
Ved beregningen av *netto renteinntekter* tas det utgangspunkt i balanseposter som er sensitive for endringer i rentenivået. Banken har i begrenset grad mismatch mellom renteinntekter og rentekostnader relatert til utviklingen Nibor. Potensielle negative Nibor-effekter kan og vil motvirkes gjennom endring av renter på utlån («pt-produkter») og innskudd («pt-produkter») i henhold til etablert praksis og forretningsmessige vurderinger. Banken har etablert tett styring og kontroll av netto renteinntekter, og agerer løpende i henhold til utvikling i rentenivået. Dette gjelder både med tanke på prising og vekst, og er kjernen i den løpende bankdriften.

KREDITTSREADRISIKO

Kredittspreadsrisiko defineres som risikoen for tap som følge av en generell økning kredittspreader på rentebærende verdipapirer som konsernet har investert i. Konsernet er hovedsakelig eksponert mot kredittspreadsrisiko gjennom forvaltning av bankporteføljen som består av obligasjoner og sertifikater med lav risiko. Tapspotensialet tilknyttet kredittspreadsrisiko beregnes ved bruk av metodikken beskrevet i Finanstilsynets modul for markedsrisiko, som antar en generell økning kredittspreader for ulike ratingklasser. Per 31.12.2020 ble tapspotensialet beregnet til 255 MNOK, hvorav 243 MNOK er tilknyttet forvaltning av bankporteføljen.

Total markedsverdi for bank- og handelsporteføljen var ved utgangen av året 18,01 MRDNOK, hvorav 17,97 MRDNOK var plassert i bankporteføljen. Plasseringene i bankporteføljen med hensyn på sektor fremgår av figuren nedenfor:

Figur 22 - Bankporteføljen fordelt på sektorer per 31.12.2020

AKSJERISIKO

Konsernet er eksponert for aksjerisiko gjennom langsiktige posisjoner i bankporteføljen. For detaljert informasjon om konsernets investeringer i aksjer vises det til note 29 i årsregnskapet for 2020.

VALUTARISIKO

Valutarisiko er risikoen for at konsernet pådrar seg tap som følge av endringer i valutakursene. Risikoen oppstår som følge av forskjeller mellom eiendeler og forpliktelser i den enkelte valuta.

Det er etablert rammer for valutaeksponering både på aggregert nivå og enkeltvalutanivå.

Konsernets totale valutaeksponering er underlagt total ramme for markedsrisiko. Tabellen nedenfor viser konsernets valutaeksponering per 31.12.2020.

Tabell 6 - Åpen netto valutaposisjon per 31.12.2020 (MNOK)

Valuta	2020	2019
USD	140	136
EUR	3	16
CHF	-5	-6
SEK	-4	-1
Andre	1	1
Netto valutaeksponering	134	145

7 LIKVIDITETS- OG FINANSIERINGSRISIKO

7.1 OM LIKVIDITETS- OG FINANSIERINGSRISIKO

Likviditets- og finansieringsrisiko (heretter *likviditetsrisiko*) defineres som risikoen for at konsernet ikke er i stand til å kunne innfri sine forpliktelser ved forfall, samt risikoen for at konsernet ikke klarer å møte sine likviditetsforpliktelser uten at kostnaden ved dette øker betydelig.

7.2 STYRING OG KONTROLL

Konsernets risikovilje på området er *lav*.

Styringen av likviditetsrisikoen tar utgangspunkt i bankens likviditetsstrategi. Likviditetsstrategien blir gjennomgått og vedtatt av styret minimum årlig.

Organiseringen av bankens likviditetsstyring er underlagt en fullmakts- og rapporteringsstruktur i henhold til regulatoriske krav og forventninger.

Likviditetsrisikoen blir målt og styrt ved bruk av flere styringsverktøy og metoder. Bankens Treasury-avdeling utarbeider daglig prognoser knyttet til konsernets likviditet og finansiering. Dette innbefatter blant annet prognostisering av LCR og NSFR.

For å sikre en adekvat styring og kontroll på området er det videre etablert rammer og måltall knyttet til blant annet:

- Innskuddsdekning og -sammensetning
- OMF-potensial
- Refinansieringsbehov under stress
- Netto forfall kapitalmarkedsfinansiering innenfor ulike løpetider
- LCR
- NSFR

Det gjennomføres også stresstester av konsernets balansesammensetning. I tilknytting til stresstestene er det er vedtatt av styret at banken til enhver tid skal ha en likviditetsbuffer som sikrer at banken kan opprettholde prognostisert utlånsvekst selv om tilgangen på markedsfinansiering faller bort i 12 måneder.

Bankens Treasury-avdeling har ansvaret for at konsernet til enhver tid er innenfor risikorammene på området som er vedtatt av styret. Etterlevelse av rammene overvåkes av avdeling for risikostyring, og status på styrevedtatte rammer rapporteres minimum kvartalsvis til styret.

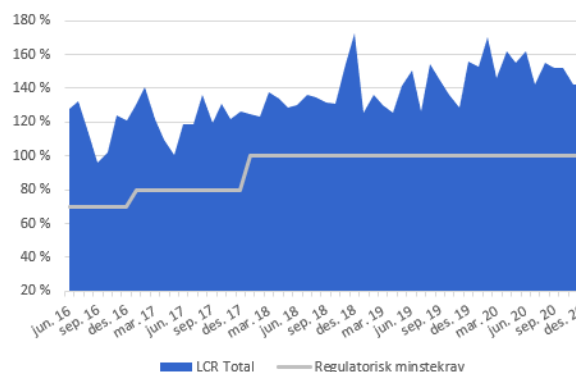
Styringsforum for risiko- og kapitalstyring (RIKAP) gjennomgår minimum månedlig status på likviditetsrisiko, rammeutnyttelse, balanse-sammensetning og finansieringsstruktur.

For øvrig vises det til kapittel 4.

7.3 RISIKOEKSPONERING

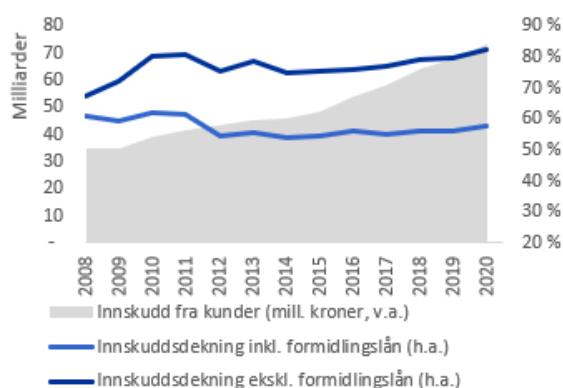
Et av konsernets viktigste eksponeringsmål på likviditetsområdet er det kortsiktige likviditetsmålet LCR. Figuren nedenfor viser LCR total (eiendeler og gjeld i all valuta omregnet til norske kroner). Slik det fremgår av figuren har konsernet gradvis tilpasset seg økningene i det regulatoriske minimumskravet. Per 31.12.2020 er LCR 142 %. Regulatorisk minstekrav (100 %) etterleves med en buffer.

Figur 23 - Historisk utvikling i LCR (total)

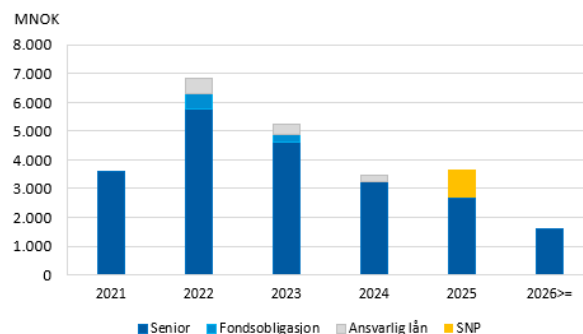
SpareBank 1 Nord-Norge har i norsk sammenheng en høy innskuddsdekning. Bankens mål for innskuddsdekning, eksklusive og inklusive formidlingslån, er henholdsvis 70 % og 50 %. Som det fremgår av figuren nedenfor har konsernets innskuddsdekning vært stabil og over intern målsetning i flere år. Per 31.12.2020 var innskuddsdekningen, eksklusive og inklusive formidlingslån, på henholdsvis 82,2 % og 57,5 %.

Figur 24 - Historisk utvikling i innskudd fra kunder og konsernets innskuddsdekning

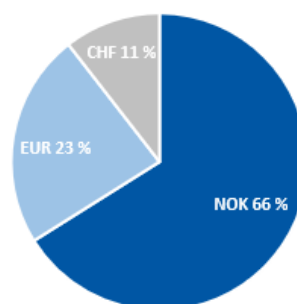

Per 31.12.2020 hadde banken utstedt 24,4 MRDNOK i verdipapirgjeld⁴. Andelen finansiering med løpetid mer på mer enn ett år utgjorde 85 % av markedsfinansieringen, og hadde en gjennomsnittlig løpetid på 3,38 år. Verdipapirgjelden anses for å være veldiversifisert både med hensyn på gjenværende løpetid og valuta. Figurene nedenfor viser forfallsprofilen på verdipapirgjelden, samt verdipapirgjeld fordelt på valuta.

Figur 25 - Forfallsprofil per 31.12.2020 på morbankens verdipapirgjeld (MNOK)

Figur 26 - Verdipapirgjeld fordelt på valuta per 31.12.2020

⁴ Inkluderer seniorobligasjoner, ansvarlig lån, fondsobligasjoner og senior etterstilt gjeld (SNP).

8 OPERASJONELL RISIKO

8.1 OM OPERASJONELL RISIKO

Operasjonell risiko defineres som risiko for at mennesker, prosesser, systemer eller eksterne hendelser hindrer konsernets evne til å oppfylle sine mål. Operasjonell risiko er en funksjon av interne kontroller, ansattes adferd, prosesseffektivitet, tilsyn med tredjeparter, fysisk sikkerhet og krise- og kontinuitetsplanlegging mv.

Operasjonell risiko er et omfattende risiko-område og inkluderer blant annet (ikke uttømmende):

Compliance-risiko:

1. **Compliance-risiko:** Risikoen for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner, økonomisk tap, eller svekket omdømme som følge av manglende etterlevelse av regulatoriske krav eller interne retningslinjer.
2. **Omdømmerisiko:** Se kapittel 9.
3. **Atferdsrisiko («Conduct risk»):** Risikoen for at uetisk, uønsket og kritikkverdig atferd blant konsernet ansatte og ledere medfører finansielle, regulatoriske og andre negative konsekvenser for konsernet. Interne misligheter er en del av atferdsrisiko.
4. **Teknologirisiko (Cyber, IT):** Risikoen for at IT-prosesser, sikkerhet, stabilitet, kapasitet og ytelse truer kjernevirksomheten. Denne risikoen er en funksjon av robustheten til teknologiinfrastrukturen mot eksterne trusler og konsernets planlegging og utførelse av krise- og kontinuitetsrammeverket. Teknologirisiko inkluderer systemers evne til å møte brukernes krav til stabilitet og mobilitet.
5. **Tredjepartsrisiko/utkontrakteringsrisiko («Vendor risk»):** Risikoen for at tjenester og aktiviteter som utføres av tredjeparter, på vegne av konsernet, medfører finansielle, regulatoriske og andre negative konsekvenser for konsernet.
6. **Humankapitalrisiko:** Risikoen for at ressursbruk og sysselsetting ikke samsvarer med konsernets visjon og strategiske mål.

8.2 STYRING OG KONTROLL

Konsernets risikovilje på området er *lav*.

Konsernets evne til å arbeide systematisk med styring og kontroll, herunder systematisk oppfølging av svakheter/forbedringsområder, er grunnmuren i konsernets styring av operasjonell risiko. Forbedringsområder identifiseres løpende gjennom analyser og kartlegginger, hvor risikovurderinger rundt nye initiativer og vesentlige endringer skal sikre god styring og kontroll når konsernet endrer seg, forbedrer seg og tilpasser seg endringene i omgivelsene.

Risikobildet endrer seg i takt med omgivelsene. Nye trussel-aktører, nye typer kriminalitet og nye måter å angripe både kundene og konsernet gjør risikostyring utfordrende. SpareBank 1 Nord-Norge samarbeider tett med sikkerhetsmiljøet i SpareBank 1-alliansen, og er godt rustet mot trusselbildet som i økende grad er preget av cyber-risiko. Avdeling for risikostyring vurderer kontinuerlig endringer i risikobildet, og tilpasser risikostyringsarbeidet slik at de til enhver tid største risikoene får høyest prioritet.

Avdeling for risikostyring har ansvaret for den løpende, uavhengige, overvåkingen av den operasjonelle risikoen, og rapporterer status og utvikling innenfor området til ledelsen og styret ved behov, og minimum kvartalsvis. I tillegg til kvartalsvis rapportering gjennomføres det årlig lederbekreftelse (internkontrollbekreftelse), samt en vurdering av konsernets styring og kontroll innenfor ulike risikoområder og samlet. I henhold til regulatorisk krav mottar styret årlig en uavhengig vurdering av kvaliteten på risikostyring og internkontroll i konsernet fra internrevisor.

8.3 KAPITALKRAV

Kapitalkrav for operasjonell risiko beregnes etter sjablongmetode for morbank, og basismetoden for datterselskaper og tilknyttede selskaper. Ved utgangen av 2020 var konsernets samlede pilar 1-krav for operasjonell risiko MNOK 533.

9 ANDRE RISIKOTYPER

9.1 EIERRISIKO

Eierrisiko defineres som risikoen for at konsernet blir påført et negativt resultat fra eierposter i strategisk eide selskap, eller at konsernet må tilføre ny egenkapital til strategisk eide selskap.

Omfanget av konsernets eierrisiko avhenger av konsernets eierandeler i datterselskaper og tilknyttede selskaper, og de forhold som påvirker deres resultater og kapitalisering. Risikoen avhenger derfor av de enkelte selskaperes virksomhet og deres underliggende risiko.

Bokført verdi på eierposter i tilknyttede selskaper utgjør ved utgangen av 2020 ca. 3 % av totale eiendeler i konsernet. Eierpostene har stor innvirkning på konsernets soliditet og resultat. Volatiliteten i resultater fra tilknyttede selskaper er for de fleste selskaper knyttet til kredittrisiko, markedsrisiko og forsikringsrisiko.

Konsernets risikovilje på området er *lav til moderat*. SpareBank 1 Nord-Norge følger opp datterselskaper og tilknyttede selskaper gjennom styredeltakelse. Dette sikrer god informasjonsfangst og ivaretagelse av SpareBank 1 Nord-Norges eierinteresser.

9.2 FORRETNINGSRISIKO (INKLUDERT STRATEGISK RISIKO)

Forretningsrisiko defineres som risiko for uventede inntekts- og kostnadssvingninger som følge av konsernets virksomhet, eller endringer i eksterne forhold som markedssituasjonen eller myndighetenes reguleringer. Sistnevnte gjelder spesielt fall i inntekter som følge av økt konkurranse, endring i rammebetingelser eller annen endring i forretningsgrunnlaget samt endring i kostnadsbildet som man ikke klarer å kompensere gjennom andre kostnadsreducerende eller inntektsøkende tiltak.

Konsernets risikovilje på området er *lav*.

Konsernets forretningsmodell og styring og kontroll vurderes som robust sett mot endringene i markedet og myndighetenes regulering mv.

9.3 OMDØMMERISIKO

Omdømmerisiko defineres som risikoen for at negativ omtale truer konsernets troverdighet, oppnåelse av visjon og strategiske mål, eller evne til å opprettholde konsernet som et fremtredende finanskonsern i Nord-Norge.

Omdømmerisiko er iboende i alle konsernets aktiviteter og omfatter blant annet etterlevelse av regulatoriske krav, ansattes adferd, HR-prosesser, finanspolitisk ansvar og informasjonssikkerhet. Dette er én av årsakene til at ett av konsernets tre strategiske prinsipper er kvalitet. Konsernets rammer og retningslinjer for god virksomhetsstyring og etisk regelverk («SNN-koden»), er viktige i den forretningsmessige styringen av virksomheten. I tillegg til overholdelse og etterlevelse av de til enhver tid gjeldende regulatoriske krav for konsernets virksomhetsområde, setter de etiske retningslinjene fokus på holdninger og etikk, og hvordan konsernet gjør forretninger med kunder og andre forbindelser.

For å overvåke omdømmerisikoen benyttes blant annet medieanalyser og kundetilfredshetsanalyser.

9.4 KLIMARISIKO

Klimarisiko defineres som risikoen for hendelser som treffer samfunnet på grunn av at klimaet og klimapolitikken endrer seg.

Klimarisiko består av tre deler:

- **Fysisk risiko:** Kostnader knyttet til fysisk skade som følge av klimaendringer.
- **Overgangsrisiko:** Økonomisk risiko knyttet til overgangen til lavutslippssamfunnet.
- **Ansvarsrisiko:** Erstatningskrav knyttet til beslutninger eller mangel på beslutninger som på en eller annen måte kan knyttes til klimapolitikk eller klimaendringer.

Klimarisiko er således en underliggende *risikodriver* for øvrige risikotyper. Dette innbefatter særlig kredittrisiko, markedsrisiko, likviditets- og finansieringsrisiko, forsikringsrisiko/eierrisiko, samt operasjonell risiko/omdømmerisiko.

Risikoviljen på klimarisiko er *lav til moderat*, i tråd med konsernets samlede risikovilje.

9.5 ØVRIGE RISIKOTYPER

Øvrige risikotyper som konsernet er eksponert for, men som ikke er redegjort nærmere for i dette dokumentet, innbefatter:

- Forsikringsrisiko
- Pensjonsrisiko
- Systemrisiko
- Risiko for overdreven gjeldsoppbygging

FORKORTELSER OG BEGREPSFORKLARINGER

Ansvarlig kapital	Ansvarlig kapital er den kapital som kan medregnes ved dekning av kapitalkravene. Ansvarlig kapital kan bestå av ren kjernekapital, kjernekapital og tilleggskapital. Detaljert informasjon om hva som kvalifiserer som de ulike kapitaltypene ved beregning av kapitaldekning er definert i kapitalkravsregelverket.
Ren kjernekapital	<i>Ren kjernekapital</i> er i all hovedsak innskutt og opptjent egenkapital.
Kjernekapital	<i>Kjernekapital</i> er ren kjernekapital i tillegg til hybridkapital/fondsobligasjoner. Fondsobligasjoner er låneinstrumenter som i spesielle tilfeller kan omgjøres til egenkapital.
Tilleggskapital	<i>Tilleggskapital</i> består av ansvarlig lånekapital.
CRO	<i>Chief risk officer</i> . I SpareBank 1 Nord-Norge er CRO ansvarlig for Kreditt og Risikostyring.
EAD	<i>Exposure at default</i> : Eksponering ved mislighold. EAD er den forventede størrelsen på engasjementet dersom mislighold inntreffer. Den forventede størrelsen avhenger av innvilget ramme/kreditt/bevilgning, saldo og type engasjement.
EL	<i>Expected loss</i> : Forventet tap. Et produkt av PD, LGD og EAD. Forventet tap er størrelsen på det tapet som forventes for engasjementet.
IRB	<i>Internal ratings-based approach</i> : Interne målemetoder. I denne sammenheng er IRB en tillatelse gitt av Finanstilsynet til konsernet for at konsernets egne estimer/modeller kan brukes for å beregne kapitalkravet for kredittrisiko. IRB kommer i to kategorier: F-IRB og A-IRB, der F (foundation) betyr grunnleggende metode og A (advanced) står for avansert metode. Under A-IRB benytter konsernet egne modeller for PD, LGD, EL, EAD. For grunnleggende metode (F-IRB) benyttes ikke egen modell for LGD.
LGD	<i>Loss given default</i> : Tap gitt mislighold. Det sentrale elementet i LGD-modellen er forholdet mellom engasjement og realisasjonsverdi sikkerheter. Modellen har også elementer som sikrer at det beregnes LGD også for godt sikrede engasjementer.
LR	<i>Leverage ratio</i> : Uvektet kjernekapitalandel.
PD	<i>Probability of default</i> : Misligholdssannsynlighet. PD er den estimerte sannsynligheten for at et en kunde vil misligholde sitt engasjement.
RoE	<i>Return on equity</i> : Egenkapitalavkastning.
RWA	<i>Risk weighted assets</i> : Risikovektede eiendeler (beregningsgrunnlag)
UL	<i>Unexpected loss</i> : Uventet tap, herunder tap utover det forventede tapet (EL).

